

ปัญหากฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา

พันตำรวจโทนริศ สายมณี

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2558

Legal Problem of Temporary Release in Criminal case

Pol.Lt.Col. Naris Saimanee

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2015

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	ปัญหากฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา
ชื่อและนามสกุล	พันตำรวจโทนริศ สายมณี
วิชาเอก	กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ชวิชัย สุวรรณพานิช

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2559

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ช นธ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชวิชัย สุวรรณพานิช)

Im Uru

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ หอนพรัตน์)

สมป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุมาศ ขัดเงางาม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา คั่นคว่ำอิสระ ปัญหากฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา
ผู้ศึกษา พันตำรวจโท นริศ สายมณี รหัสนักศึกษา 2574001455 ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สุวรรณพานิช ปีการศึกษา 2558

บทคัดย่อ

การศึกษาคั่นคว่ำอิสระเรื่อง ปัญหากฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อ
1) เพื่อศึกษาความเป็นมา หลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา 2) เพื่อ
ศึกษาถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 3) เพื่อ
หาแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา

การศึกษาคั่นคว่ำอิสระนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษาจาก ตำรา
เอกสาร วิทยานิพนธ์ บทความ รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยนำมาจัดทำรวบรวมข้อมูล คั่นคว่ำและ
วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา
หรือจำเลยในคดีอาญา ตามมาตรา 39 วรรคสอง ที่กำหนดว่า "...ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่
มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็น
ผู้กระทำความผิดมิได้" เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชน และเป็นหลักประกันสิทธิของ
ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ในการที่จะได้รับอิสรภาพหากมีสถานะเพียงแค่ว่าผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลย
ที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาว่าบุคคลเหล่านี้ได้กระทำความผิดจริง ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศ
ไทยได้ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยมากขึ้น แต่ก็ยังมีความไม่ชัดเจนอยู่หลายประการ
ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการประกันและหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ศาลจะใช้ดุลพินิจในการปล่อยตัว
ชั่วคราวเป็นไปตามวงเงินที่กฎหมายกำหนด หากมีการให้ประกันตัวโดยถือตัวเงินเป็นเกณฑ์ในการประกันตัว
หรือกำหนดวงเงินประกันตายตัวอย่างเคร่งครัดเกินไป โดยไม่คำนึงถึงโอกาสในการหาหลักประกันของผู้ต้องหา
หรือจำเลยที่เป็นคนยากจน ปัญหาเกี่ยวกับการสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว ตามมาตรา 108/1 วรรคสอง ที่ให้ศาล
สามารถใช้ดุลพินิจอย่างไม่มีขอบเขตในการให้เหตุผลประกอบการสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว อาจทำให้
ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความเสียหาย ปัญหาเกี่ยวกับการขังจำเลยระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด ตามมาตรา 185 วรรค
หนึ่ง ถือเป็นการบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลสั่งขังจำเลยไว้ในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด โดยไม่เป็นกรรม ถือเป็น
การลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และ ปัญหาเกี่ยวกับการขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นนอกจาก
เรือนจำซึ่ง ตามมาตรา 89/1 เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิในการร้องขอเพียงเฉพาะบุคคล แต่ไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา
หรือจำเลยที่กฎหมายสันนิษฐานว่ายังไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา ในการร้องขอให้ขังตนไว้ใน
สถานที่อื่นที่มีเรือนจำ ดังนั้น สมควรแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา เพื่อเป็น
หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไปพร้อมกับการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

คำสำคัญ การปล่อยตัวชั่วคราว คดีอาญา

Independent Study title: Legal Problem of Temporary Release in Criminal case.
Author: Pol.Lt.Col. Narit saimane; **ID:** 2574001455; **Degree:** Master of Laws ;
Independent Study advisor: Dr. Thawatchai Suwanpanich; Associate professor
Academic year: 2015

Abstract

The purposes of this independent research is to study: (1) the theoretical concepts and principles concerning the legal problems which related to release in criminal cases; (2) the law which related to release in criminal cases; (3) analyze the problem related to release in criminal cases and propose recommendation to amend the law which related to release in criminal cases.

This research is a qualitative research based on documentary study on a data compilation and analysis of related provision of law, legislation, research reports, journal articles, various electronic data, internet and legal concept on Thai law and Foreign Law.

The research found that article 39, paragraph 2 of the Thai constitution protects the rights of suspects and defendants in criminal cases, which stated that “the presumption is that until the final judgment of the court is made, suspects and defendants are innocent and they shall not be treated as if they are guilty.” This provision is in accordance with the international human rights standards and acts as a guarantee of the rights of suspects and defendants in criminal cases. In cases where the court has yet to pass a judgment, Thai law governing provisional release increasingly protects the rights of defendants, however, there are some points still ambiguous. To illustrate, the court may use its judgment in deciding at what level to set bail and it is possible which may result in the court may fail adequately to take into account the financial status of the accused, setting bail too high and poor defendants cannot afford bail. Moreover, other provisions are too strict. Provisional release may be denied under article 108/1, paragraph 2, which gives courts unlimited powers in justifying the refusal of bail. This may affect to the accused or defendant’s rights. Other Problems is detention when awaiting final judgments, according to article 185, paragraph one provides courts with the legal ability to order continued detention in this situation. This is unfair and deprive of the rights and freedoms of the individual. Furthermore, article 89/1 allows for individuals to request detention in a place other than in a recognized prison but this right is denied to defendants since they are assumed, prior to a guilty verdict, to be innocent. Thus, these problems with the granting of bail should be amended to protect individuals’ rights and freedoms for those who have experienced personal loss or damage in criminal cases.

Keywords: Temporary release. Criminal case.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้หากปราศจากความกรุณาของท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย สุวรรณพาณิชย์ ที่ท่านได้รับเป็นประธานกรรมการการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ และท่านรองศาสตราจารย์ลาวัลย์ หอนพรัตน์ ที่ท่านได้รับเป็นกรรมการการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ซึ่งท่านอาจารย์ทั้งสองได้ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ มีคุณค่าในการจัดทำรายงานการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ด้วยความกรุณา ทั้งยังให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ ดูแลเอาใจใส่ และให้กำลังใจแก่ผู้เขียนจนผู้เขียนจัดทำรายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบรรดาคณาจารย์ทั้งหลายเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอขอบคุณเพื่อนๆ และน้องๆ นักศึกษาปริญญาโททุกคน โดยเฉพาะคุณฉมาพันธ์ พันธุ์รัตน์ธาดา น้องสาวคนเก่ง ที่คอยช่วยเหลือตลอดมา ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่กัน ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ และบรรณารักษ์ห้องสมุดสาขาวิชานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่ให้การสนับสนุนช่วยค้นหาหนังสือและเอกสารที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้เขียน

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ของผู้เขียน ซึ่งให้การสนับสนุนเรื่องการศึกษา และให้กำลังใจแก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี

หากรายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้จะมีส่วนคืออยู่บ้างผู้เขียนขอยกให้แก่ บิดา มารดา ครู และอาจารย์ ผู้ให้ความรู้แก่ผู้เขียน สำหรับข้อบกพร่องของรายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นริศ สายมณี

กรกฎาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ขอบเขตของการศึกษา	5
วิธีดำเนินการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ความเป็นมาหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ..	6
แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	6
หลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	9
แนวคิดเกี่ยวกับความยุติธรรม	13
แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหา	14
หลักการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของ ต่างประเทศ	16
บทที่ 3 มาตรการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย	24
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	24
ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกัน หรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2548	41
ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ.2548	47
มาตรการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา	52
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหากฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา	54
ปัญหาเกี่ยวกับการประกันและหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว	54
ปัญหาเกี่ยวกับการสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ปัญหาเกี่ยวกับการขังจำเลยระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด.....	63
ปัญหาเกี่ยวกับการขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำ....	65
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	68
บทสรุป.....	68
ข้อเสนอแนะ.....	70
บรรณานุกรม.....	72
ประวัติผู้ศึกษา.....	75

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่ที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติได้มีมติให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 เป็นต้นมา ได้มีการนำหลักการของสิทธิมนุษยชนในปฏิญญาฯ ดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ เป็นลำดับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศไทย ภายหลังจากที่ได้ให้การรับรองมติดังกล่าวแล้ว ก็ได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และให้ความสำคัญต่อการจัดทำกฎหมายที่ออกมาในภายหลัง โดยคำนึงถึงหลักการของสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ไว้มากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรง¹

ดังนั้น ตามหลักการในรัฐธรรมนูญ ในส่วนของคดีอาญาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญานั้น มาตรา 39 ได้กำหนดไว้ว่า "...ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้" ซึ่งในการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการพิจารณาคดี ย่อมกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง เพราะแต่เดิมนักกฎหมายจะใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยวิเคราะห์ตีความตามตัวบทตามตัวอักษร ไม่ได้คำนึงถึงหลักการพื้นฐานที่ว่ามนุษย์มีสิทธิและเสรีภาพเต็มบริบูรณ์ การจำกัดเสรีภาพของมนุษย์เป็นเพียงข้อยกเว้นซึ่งต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง

แม้ว่ากฎหมายของไทยจะได้มีการพัฒนาไปในทางที่ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยมากขึ้น แต่ก็ยังมีความไม่ชัดเจนอยู่หลายประการ และก็มีได้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของบุคคลอย่างจริงจังแต่ประการใด ทั้งยังมีแนวปฏิบัติที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ในเรื่องการขังและการปล่อยตัวชั่วคราวที่รัฐใช้อำนาจและไปกระทบต่อ

¹ อุคมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2553), หน้า 159-160.

สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นในชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณาคดีอาญาของศาล ซึ่งถือเป็นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หากพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานไม่สมบูรณ์เพียงพอ หรือเบี่ยงเบนข้อเท็จจริงหรือขาดความละเอียดรอบคอบ หรือไม่ให้ความเป็นธรรม อาจทำให้มีผลต่อสิทธิของผู้ต้องหาและอาจไปละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาในระหว่างที่ไม่ได้รับประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นนี้ ด้วยเหตุที่ต้องขอให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจนสามารถฟ้องคดีได้ ผู้ต้องหาอาจถูกขังหรือไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวอีกทั้งในชั้นพิจารณาคดีอาญาของศาล หากมีการใช้ดุลพินิจในกรณีที่มีการขอปล่อยตัวชั่วคราวก็จะต้องมีหลักเกณฑ์ในการออกคำสั่ง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินคดีอาญาโดยการใช้ดุลพินิจในการปล่อยตัวชั่วคราว จึงมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมาก

ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา โดยหลักการจะต้องพิจารณาถึงการประกันและหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า "คดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้" วรรคสาม กำหนดไว้ว่า "การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกาแล้วแต่กรณี" ผู้ต้องหาหรือจำเลย อาจได้รับการปล่อยชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีประกันเลยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงาน หรือศาลแล้วแต่กรณี แต่หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่า 5 ปี การปล่อยชั่วคราวจะต้องมีประกัน แต่จะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ จะเห็นได้ว่าการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราวนอกจากหลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องขอแล้ว เมื่อยื่นคำร้องขอต่อศาลแล้ว ศาลจะใช้ดุลพินิจในการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นไปตามวงเงินที่กฎหมายกำหนด หากมีการให้ประกันตัวโดยถือตัวเงินเป็นเกณฑ์ในการประกันตัวหรือกำหนดวงเงินประกันตายตัวอย่างเคร่งครัดเกินไป โดยไม่คำนึงถึงโอกาส ในการหาหลักประกันของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นคนยากจน เท่ากับเป็นการใช้กฎหมายอย่างไม่เป็นธรรมขัดต่อหลักความเสมอภาค และการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน เพราะบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ย่อมมีโอกาสได้รับการประกันตัวมากกว่าบุคคลที่มีฐานะยากจนซึ่งจะต้องไปกู้ยืมเงินหรือเช่าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวและอาจเป็นภาระของครอบครัวที่จะต้องเป็นหนี้

กรณีการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ถือเป็นหลักการและเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญกำหนดเพื่อรับรองสิทธินี้ให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ที่จะต้องได้รับการพิจารณาให้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก โดยศาลเพียงแต่ใช้พฤติการณ์ตามมาตรา 108

ประกอบการพิจารณาเท่านั้น หากศาลจะพิจารณาไปในทางไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว จะต้องได้ความ หรือมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่ง ตามมาตรา 108/1 (1) - (5) จึงจะมีคำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว ได้ ดังนี้ บทบัญญัติ มาตรา 108/1 ถือเป็นข้อยกเว้นของหลักการปล่อยตัวชั่วคราว ดังนั้นการใช้ดุลพินิจไม่ให้ปล่อยตัวชั่วนั้นจะถือเป็นหลักการไม่ได้ จะต้องพิจารณาให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก ไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นข้อยกเว้น ในทางปฏิบัติศาลไม่ได้คำนึงถึงหลักการนี้เป็นสำคัญแต่ไปพิจารณาวงเงินประกันและหลักประกันเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว หากไม่มีวงเงินประกันหรือไม่มีหลักประกันด้วยแล้ว ศาลมักจะพิจารณาไปในทางไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว กรณีนี้เห็นได้ว่า ศาลใช้ข้อยกเว้นในการไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว ขึ้นมาเป็นหลักในการพิจารณาอันดับแรก ถือเป็นกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยผิดหลักการ และถือเป็นการใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางตีความไปในทางที่ขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ อีกทั้ง มาตรา 108/1 วรรคสอง ที่กำหนดให้ศาลต้องแสดงผลให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ นั้น จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 108/1 วรรคสอง ยังมีความไม่ชัดเจนของกฎหมายในเหตุผลแห่งคำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว เพราะถือเป็นการที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจอย่างไม่มีขอบเขตในการให้เหตุผล ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความเสียหาย เช่น อิสรภาพ ชื่อเสียง เกียรติยศ และมีผลกระทบต่อบุคคลในความดูแลของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย ได้หากไม่ได้รับการประกันตัว

เมื่อจำเลยในคดีอาญาไม่ได้รับการประกันตัว จะต้องถูกควบคุมตัวหรือถูกขังในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด ซึ่งในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคหนึ่ง ที่ได้บัญญัติว่า “ถ้าศาลเห็นว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้” จะเห็นได้ว่า การบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลสั่งขังจำเลยไว้ ในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดนั้น มีความไม่เป็นธรรม ถือเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ทั้งที่ได้พิสูจน์ในกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลมาแล้วว่า จำเลยมิได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือคดีขาดอายุความแล้ว ก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวบัญญัติโดยไม่คำนึงถึงหลักความยุติธรรม อีกทั้งยังขัดต่อหลักนิติรัฐ นิติธรรมอย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ต้องตกอยู่ภายใต้กระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดในกรณีที่จับตัวผู้กระทำความผิดอาญาผิดตัว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกี่ยวกับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่ได้รับการประกันตัวไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการขังในสถานที่อื่นนอกเรือนจำ กล่าวคือ สถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ในกรณีมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาที่ยัง

ไม่ได้มีการฟ้องคดี หรือกรณีที่มีการควบคุมตัวจำเลยในคดีอาญาในระหว่างการพิจารณาคดีซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/1 บัญญัติว่า กำหนดให้มีอำนาจตั้งขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นตามที่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายขังร้องขอหรือตามที่ศาลเป็นสมควรนอกจากเรือนจำก็ได้เมื่อมีเหตุจำเป็น โดยศาลจะกำหนดระยะเวลาตามที่เห็นสมควร จะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/1 เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิในการร้องขอเพียงเฉพาะบุคคลที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่กฎหมายสันนิษฐานว่ายังไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา ในการร้องขอให้ขังตนไว้ในสถานที่อื่นที่มีเรือนจำ ในทางปฏิบัติเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือตกเป็นจำเลยในระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุดโดยไม่ได้รับการประกันตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็จะต้องถูกส่งตัวไปขังไว้ในเรือนจำ เห็นได้ว่า เขายังเป็นบุคคลที่กฎหมายสันนิษฐานว่ายังไม่มีความผิด ดังนั้นไม่ควรที่จะขังบุคคลเหล่านี้ร่วมกับนักโทษเด็ดขาด และปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้เหมือนเป็นนักโทษทั้งที่ยังไม่ได้มีการพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง

ด้วยเหตุดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาถึงปัญหาดังกล่าวที่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก และนำไปสู่การปฏิบัติ การนำไปใช้จริงซึ่งบางครั้งอาจเกิดผลเสียแก่ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าสิทธิของผู้ต้องหาควรได้รับความคุ้มครองอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอย่างแท้จริง เห็นควรศึกษาถึงประเด็นดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา หลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา

2.2 เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.3 เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา

3. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาถึงหลักการแนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมาของปัญหาการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา ที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา รวมถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวข้างต้น โดยจะได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหากล่าวให้มีความถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

4. วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยทางด้านเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจาก ตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ บทความ รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยนำมาจัดทำรวบรวมข้อมูล ค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมา หลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา

5.2 ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

5.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหากล่าวเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา

บทที่ 2

ความเป็นมา หลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา

ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาถึง หลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา เพื่อนำไปวิเคราะห์ถึงปัญหากฎหมายที่จะได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ในบทต่อไป

1. แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนได้เกิดขึ้นมาช้านานตั้งแต่สมัยกรีกและโรมัน โดยที่สมัยก่อนยังไม่มีการใช้คำว่า สิทธิมนุษยชน (Natural Right) หากแต่ใช้คำว่า สิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งสืบเนื่องมาจากกฎหมายธรรมชาติ (The Rights of Man) ส่วนคำว่าสิทธิมนุษยชนที่เราใช้เรียกในปัจจุบันนั้น เป็นคำที่เพิ่งใช้เรียกกันมาเมื่อศตวรรษที่ 20 นี้เอง โดยที่ก่อนจะใช้คำว่า Human Rights ได้มีการใช้คำว่า The Rights of Man แทนคำว่า สิทธิตามธรรมชาติ ต่อมานางอิลิเนอร์ โรสเวลท์ ได้เป็นผู้ริเริ่มและส่งเสริมใช้คำว่า Human Rights แทน เพราะเห็นว่าการใช้คำว่า The Rights of Man อาจจะทำให้เข้าใจผิดไปว่าไม่ได้รวมถึงสิทธิของผู้หญิงด้วย ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการใช้คำว่า Human Rights ในความหมายของสิทธิตามธรรมชาติสืบมาจนกระทั่งปัจจุบัน

สิทธิมนุษยชนหรือสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ต้องมีในสังคม เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนถือเป็นการไม่เคารพต่อหลักการและกติกาสากลในอันที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิของบุคคลมิให้ถูกล่วงละเมิดในหลายด้าน เช่น กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่จับกุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยและไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว จึงต้องทำความเข้าใจในแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ สิทธิตามธรรมชาติ เป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่แล้วตามธรรมชาติและเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกกันออกได้กับการดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และที่สำคัญ ก็คือมนุษย์ทุกคนเกิดมามีความเท่าเทียมกัน และพระเจ้าซึ่งเป็นผู้สร้างขึ้นมาได้ให้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์ ซึ่งสิทธิบางอย่างที่พระเจ้าประทานให้แก่มนุษย์นั้นเป็นสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้ และไม่มีใครจะล่วงละเมิดได้ แนวความคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติดังกล่าวมีที่มาจากกฎหมายธรรมชาติซึ่งลักษณะของกฎหมายธรรมชาติดังกล่าวมีลักษณะที่สำคัญ

อยู่ 3 ประการ² ประการที่หนึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ได้โดยไม่จำกัดเวลา ประการที่สองใช้ได้ทุกแห่งไม่จำกัดว่าต้องใช้ในรัฐใดรัฐหนึ่ง ประการที่สามอยู่เหนือกฎหมายของรัฐ กล่าวคือ รัฐจะออกกฎหมายให้ขัดแย้งกับกฎหมายธรรมชาติไม่ได้ มิฉะนั้นกฎหมายของรัฐก็จะใช้บังคับไม่ได้ โดยได้มีแนวคิดที่เกี่ยวกับกฎหมายธรรมชาติของนักปราชญ์ที่สำคัญในสมัยกรีก ดังนี้³

เฮราลิตัส ได้กล่าวถึงกฎหมายธรรมชาติว่า เป็นกฎหมายที่มีได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร กฎหมายดังกล่าวได้แพร่หลายและควบคุมไว้ซึ่งธรรมชาติ ถ้าไม่มีกฎหมายนี้แล้ว โลกจะเกิดความวุ่นวาย ดังนั้นตามความคิดของเขากฎหมายธรรมชาติดังนี้มีพื้นฐานมาจากหลักที่ว่าทุกสิ่งเกิดขึ้นตามที่ควรเป็นเช่นนั้น⁴

อริสโตเติล เห็นว่าสิ่งซึ่งเป็นธรรมโดยธรรมชาติเป็นความเป็นธรรมที่สมบูรณ์กับสิ่งที่เป็นธรรม โดยเพียงกฎหมายอันเป็นความเป็นธรรมที่ไม่สมบูรณ์ที่เขาเห็นว่า ความเป็นธรรมตามธรรมชาติมีความสมบูรณ์ก็เพราะว่า มันมีผลบังคับใช้ทุกๆ แห่งเหมือนกัน⁵

ต่อมาในสมัยโรมันมีนักปราชญ์กลุ่ม Stoic School ได้รับเอาแนวความคิดของนักปราชญ์ชาวกรีก เพลโตและอริสโตเติลมาปฏิบัติ โดยที่พวกเขาเชื่อว่า กฎหมายธรรมชาตินั้นใช้บังคับเหมือนพระเจ้าและมนุษย์ และเป็นกฎหมายซึ่งแนะนำว่า อะไรคือสิ่งที่ต้องทำและห้ามสิ่งที่ไม่ควรทำและยังเสนอต่อไปว่าบุคคลทุกคนมีความเท่าเทียมกันโดยธรรมชาติและได้นำแนวความคิดของนักปราชญ์สมัยกรีกมาพัฒนากฎหมายที่เรียกว่า Jus Gentium อันเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับคลุมถึงคนต่างด้าวด้วย เพราะกฎหมายเดิมของโรมันที่เรียกว่า Jus Civile เป็นกฎหมายที่ใช้เฉพาะกับคนโรมันเท่านั้น โดยนำหลักกฎหมายธรรมชาติอันเป็นสากลมาใช้บังคับ

นักปราชญ์คนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดดังกล่าวในยุคโรมัน เช่น ซีเซโร ได้กล่าวว่าไม่มีกฎหมายที่แท้จริงมีเหตุผลที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติอันไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ และมีอยู่ชั่วนิรันดร์

ภายหลังอาณาจักรโรมันล่มสลายลง คริสต์ศาสนาจักรโรมันคาทอลิกที่มีสังฆราชแห่งกรุงโรมันเป็นประมุขได้เข้ามามีอิทธิพลครอบงำในการปกครอง ได้มีการนำเอาหลักกฎหมายธรรมชาติมาปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักคำสอนทางศาสนาในเรื่องบาปบุญคุณโทษคือตามคติของศาสนาคริสต์เห็นว่า มนุษย์มีบาปไม่พึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระเจ้าจึงเป็นภาระหน้าที่ของฝ่ายศาสนาคริสต์ที่จะต้องทำให้กฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้นมามีส่วนใกล้เคียงกับ

² หุคค แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 170.

³ กุลพล พลวัน, พัฒนาการสิทธิมนุษยชน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2527), หน้า 4.

⁴ Haralitus, n.d. อ้างถึงใน กุลพล พลวัน, เรื่องเดิม, หน้า 26.

⁵ Aristotel, n.d. อ้างถึงใน กุลพล พลวัน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

หลักธรรมอมตะของพระผู้เป็นเจ้า โดยที่ เซนต์ โทมัส อไควนัส นักบุญชาวอิตาลีได้กล่าวว่า กฎหมายที่ไม่มีที่สิ้นสุดได้ครอบงำโลกตามเจตนารมณ์ของพระผู้เป็นเจ้าและด้วยความฉลาดของพระองค์กฎหมายชนิดนี้ได้กลายมาเป็นกฎหมายทางศีลธรรมตามธรรมชาติอันเป็นหลักดั้งเดิมของชีวิตมนุษย์ซึ่งจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับศีลธรรม กฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้น ไม่ควรจะขัดกับกฎหมายตามธรรมชาติ ถ้าขัดก็ไม่ใช่กฎหมาย และไม่มี ความผูกพันความรู้สึกลึกซึ้งของ ผู้ได้บังคับบัญชา⁶

ต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 14 ถึง 16 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองขึ้น กล่าวคือเป็นยุคที่ฝ่ายอาณาจักรสามารถแยกตัวออกเป็นอิสระจากศาสนจักรได้ภายหลังที่ทางอาณาจักรกลับมารุ่งเรืองอำนาจอีกครั้งได้ก่อเกิดระบบศักดินาขึ้น จนนำไปสู่กระแสปฏิวัติขึ้นในดินแดนต่างๆ ของตะวันตก โดยมีการเรียกร้องสิทธิในปัจเจกชนและคุณค่าความเท่าเทียมของบุคคลและหันไปอิงกับแนวความคิดเป็นเหตุผลนิยมที่เน้นธรรมชาติของมนุษย์ว่ามีสติปัญญาและเหตุผลซึ่งเป็นบ่อเกิดของหลักกฎหมายธรรมชาติ ในยุคนี้ โกรเชียส ได้เสนอแนวความคิดว่า กฎหมายธรรมชาตินั้นไม่ต้องอาศัยข้ออ้างอิงจากพระเจ้า โดยเขาได้วางน้ำหนักในเรื่องเหตุผลและสติปัญญาของมนุษย์ในฐานะที่เป็นที่มาของกฎหมายธรรมชาติ แนวคิดดังกล่าวนี้ต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติในยุคกลาง โกรเชียสได้ให้คำนิยามของกฎหมายธรรมชาติว่า หมายถึงบัญชาของเหตุผลอันถูกต้องที่ชี้ว่า การกระทำอันหนึ่งมีความต่ำทรามในศีลธรรมหรือมีความจำเป็นในทางศีลธรรม ทั้งนี้โดยดูจากคุณภาพของการกระทำนั้นเป็นไปตามธรรมชาติหรือขัดแย้งกับธรรมชาติที่มีเหตุผลของมนุษย์⁷ ด้วยเหตุนี้ โกรเชียส จึงยืนยันว่า ธรรมชาติของมนุษย์ คือ มารดาของกฎหมายธรรมชาติ และซึ่งจะคงปรากฏอยู่แม้ว่าจะไม่มีพระเจ้าแล้วก็ตาม⁸

ในความหมายและแนวคิด ของคำว่าสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน มีผู้ให้ความหมาย เกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้แก่

"สิทธิ" หมายถึง อำนาจที่บุคคลใช้ในการเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นประโยชน์แก่ตน ส่วนคำว่า "เสรีภาพ" หมายถึง ภาวะที่มนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น เลือกรวิถีชีวิตของตนเอง บุคคลย่อมมีอำนาจที่บุคคลเรียกร้องให้ผู้อื่นละเว้นจากการรบกวนขัดขวางการใช้เสรีภาพของตนกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นประโยชน์แก่ตน⁹ ในการให้ความหมายดังที่กล่าวมานั้น เป็นการมองถึงว่าสิทธินั้นเป็นสิทธิตาม

⁶สมชาย กษิติประดิษฐ์, สิทธิมนุษยชน (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542), หน้า 10.

⁷สมชาย กษิติประดิษฐ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

⁸จรัญ โฆษณานันท์, นิติปรัชญา (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), หน้า 142.

⁹วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538), หน้า 21-23.

กฎหมาย คือ อำนาจหรือประโยชน์ซึ่งทางบ้านเมืองให้คำมั่นสัญญาโดยกำหนดเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือกฎหมายจารีตประเพณีว่าจะจัดการดูแลให้เกิดมีขึ้นแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดอย่างเต็มภาคภูมิเพื่อสมฐานะของผู้ทรงสิทธิ หรือ ผู้เป็นเจ้าของสิทธิ อย่างไรก็ตาม การอธิบายเพียงว่าสิทธิเป็นสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองให้ นั่นเป็นการมองในความหมายที่แคบเพราะสิทธิอาจได้รับการคุ้มครองจากปัจจัยอื่นๆ ที่มีใช้กฎหมาย เช่น อาจเกิดจากจารีตประเพณีหรือศีลธรรม

ดังนั้น แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นมีที่มาจากกฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาติอันมีหลักเน้นที่ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิทธิที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนในฐานะแห่งความเป็นมนุษย์ แนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดพื้นฐานที่มีมานานตั้งแต่สมัยกรีก คำว่า “สิทธิมนุษยชน” มีการสันนิษฐานกันว่าคำว่าสิทธิมนุษยชนเป็นคำที่มีผู้รู้จักอย่างกว้างขวางน่าจะเพราะปรากฏในกฎบัตร ในสมัยก่อนเรียกสิทธิมนุษยชนว่าสิทธิของมนุษย์ (The Rights of Man) และคำว่าสิทธิของมนุษย์ใช้แทนคำเดิมว่าสิทธิตามธรรมชาติ สิทธิตามธรรมชาติ หรือสิทธิธรรมชาติ เป็นเรื่องของสิทธิที่สืบเนื่องมาจากหลักของกฎหมายธรรมชาติที่เน้นถึงความเท่าเทียมกันของมนุษย์และภายหลังเมื่อมีการกล่าวอ้างถึงสิทธิธรรมชาติบ่อยครั้งจนกลายเป็นเรียกว่า สิทธิมนุษยชน ซึ่งแต่เดิมนักกฎหมายระหว่างประเทศบางส่วนได้มองว่าเป็นความชอบธรรมในการใช้อำนาจปราบปรามปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ต่อมาในศตวรรษที่ 17 และศตวรรษที่ 18 Grotius, Puffendorf, Burlamaqui ได้เผยแพร่แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน ทำให้กฎหมายต่าง ๆ ที่ออกมามีขึ้นถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เช่น LA DECLARATION FRANCAISE DES DROITS DE L'HOMME ET DU CITOYEN DE 1789¹⁰ และเมื่อมีเหตุการณ์ที่รุนแรงเกิดขึ้นมักจะมีการกล่าวอ้างถึงสิทธิมนุษยชน ทำให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ¹¹

2. หลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่เป็นคุณลักษณะประจำตัวตามธรรมชาติของมนุษย์แต่ละบุคคล คือ สิทธิมนุษยชน หรือสิทธิพลเมืองซึ่งเป็นสิทธิที่ได้มาภายหลัง เป็นหลักที่รัฐในระบบเสรีประชาธิปไตยต้องใช้เป็นอุดมการณ์ในการปกครองประเทศ โดยยึดมั่นในหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของมนุษย์เนื่องจากมนุษย์ทุกคนเกิดมามี

¹⁰ THIERRY, Hubert, et al. Droit International Public.3 ed. Paris: Precis Domat, 1981. p 447. อ้างใน สมชาย กษิติประดิษฐ์, สิทธิมนุษยชน, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552), หน้า 2.

¹¹ สมชาย กษิติประดิษฐ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ สามารถกระทำสิ่งใด ก็ได้ในแดนแห่งเสรีภาพของตน (Sphere of Individual Liberty) กล่าวคือ จะมีความเป็นอิสระจากการแทรกแซงใด ๆ และจากบุคคลอื่น แม้กระทั่งรัฐ¹²

2.1 หลักประชาธิปไตย

หมายถึงการปกครองที่อำนาจสูงสุดอยู่ที่ประชาชน ซึ่งประชาชนสามารถเข้าไปปกครองประเทศได้ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม โดยผ่านผู้แทนราษฎร ซึ่งปรัชญาหลักของประชาธิปไตยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าประชาชนมีอำนาจสูงสุดและประชาชนมีสิทธิในการปกครองตนเอง¹³ จะเห็นได้ว่าประชาธิปไตยคือรูปแบบการปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของปวงชน และการปกครองในระบอบนี้ คือการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชนในรัฐประชาธิปไตย

2.2 หลักนิติรัฐ

หลักนิติรัฐนี้ ได้มีผู้ให้คำอธิบายความหมายไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

หยุด แสงอุทัย อธิบายไว้ว่า นิติรัฐ (The rule of law) เป็นรัฐที่ยอมตนอยู่ได้บังคับแห่งกฎหมาย ซึ่งรัฐเป็นผู้ตราขึ้นเอง¹⁴ รัฐธรรมนูญของรัฐที่เป็นนิติรัฐจะต้องมีบทบัญญัติสำคัญเกี่ยวกับเสรีภาพของประชาชน เช่น เสรีภาพในร่างกาย ในทรัพย์สิน ในการทำสัญญา และในการประกอบอาชีพ¹⁵ การที่รัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้จะต้องกระทำด้วยความยินยอมของประชาชน และเป็นไปตามกลไกแห่งนิติบัญญัติของประเทศนั้น

Maunz นักกฎหมายชาวเยอรมัน ได้ให้อธิบายไว้ว่านิติรัฐจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้¹⁶

- 1) การแบ่งแยกอำนาจ
- 2) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- 3) ความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครองและฝ่ายตุลาการ
- 4) ความชอบด้วยกฎหมายในเนื้อหา
- 5) ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

¹²วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2540), หน้า 15.

¹³ลิขิต ธีรเวคิน, การเมืองการปกครองของไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 157.

¹⁴หยุด แสงอุทัย, หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 123.

¹⁵หยุด แสงอุทัย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 123.

¹⁶บรรเจ็ด สิงคะเนติ, หลักการพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 23-24.

6) หลักไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย

ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล ได้สรุปว่า คำว่า The rule of law ได้เกิดขึ้นในประเทศเยอรมันและพัฒนาขึ้นเป็นลำดับมา ในประเทศอังกฤษตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 13 และถือเป็นกฎหมายประเพณีของอังกฤษปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 และที่ 17 และในหลัก The rule of law (หลักนิติธรรม) จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังนี้¹⁷

- (1) การยึดหลักความเป็นอิสระของตุลาการ
- (2) ประชาชนอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาค และได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างทัดเทียมกัน
- (3) เจตนาารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- (4) การปกครองโดยยึดกฎหมายเป็นใหญ่ และปฏิบัติตามกฎหมายในฐานะที่เป็นนิติรัฐ กฎหมายนั้นจะต้องเป็นกฎหมายที่ยุติธรรม
- (5) ศาลเป็นสถาบันที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน
- (6) ฝ่ายบริหารต้องบริหารภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย
- (7) ส่งเสริมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม ปราศจากการแทรกแซงของฝ่ายบริหารหรือกลุ่มอิทธิพลเพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แท้จริงของประชาชน
- (8) ส่งเสริมและสนับสนุนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย
- (9) ส่งเสริมและคุ้มครองหลักแห่งการเคารพศักดิ์ศรีของมวลมนุษย์
- (10) ส่งเสริมและพัฒนากฎหมายเพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม
- (11) ไม่มีบุคคลใดอยู่เหนือกฎหมาย

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า หลักนิติรัฐ หรือหลักนิติธรรม (The rule of law) ไว้ว่าเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของราษฎรจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจขององค์กรฝ่ายบริหาร อันได้แก่ รัฐบาล หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล¹⁸

Carre De malberg นักกฎหมายมหาชนฝรั่งเศส อธิบายว่านิติรัฐเป็นรัฐที่มี

¹⁷ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, เหลียวหลังดูกฎหมายและความยุติธรรม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540), หน้า 14, 30-31.

¹⁸วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, เรื่องเดิม, หน้า 11.

ความสัมพันธ์กับประชาชน และให้หลักประกันแก่สถานะของบุคคล อยู่ภายใต้ระบอบแห่งกฎหมายซึ่งจะผูกการกระทำของรัฐไว้ด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้ส่วนหนึ่งจะกำหนดไว้ล่วงหน้าถึงหนทางและวิธีการที่จะถูกนำมาใช้เพื่อบรรลุ จุดประสงค์ในการดำเนินการปกครองของรัฐ กฎเกณฑ์สองชนิดนี้มีจุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อจำกัด อำนาจของรัฐ โดยทำให้รัฐอยู่ภายใต้ระเบียบแห่งกฎหมายที่กฎเกณฑ์ทั้งสองชนิดดังกล่าวสร้าง ขึ้น ด้วยเหตุนี้ลักษณะเฉพาะของนิติรัฐที่ชัดเจนอันหนึ่งก็คือ ในการปฏิบัติต่อผู้ได้ปกครอง ฝ่าย ปกครองจะสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ได้ก็แต่เฉพาะที่ระเบียบแห่งกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ใน ขณะนั้นให้อำนาจไว้¹⁹

วรเจตน์ ภาศิริรัตน์ ได้กล่าวว่า แนวความคิดพื้นฐานของนิติรัฐก็คือ การ จำกัดอำนาจของรัฐโดยกฎหมาย การทำให้รัฐต้องผูกพันอยู่กับหลักการพื้นฐานและคุณค่าทาง กฎหมายโดยไม่อาจบิดพลิ้วได้ ด้วยเหตุนี้ หลักนิติรัฐจึงไม่มีความหมายแค่เพียงการบังคับให้รัฐต้อง คຸ້ມครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเท่านั้น แต่ยังเรียกร้องให้รัฐต้องดำเนินการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิด ความเป็นธรรมขึ้นอย่างแท้จริงในสังคมด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะบรรลุได้ก็แต่โดยการสร้าง ระบบการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีประสิทธิภาพและการยอมรับให้มีองค์กรตุลา การขึ้นมาโดยเฉพาะ ให้องค์กรพิทักษ์ปกป้องคุณค่าในรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญของเยอรมนีหลัง สงครามโลกครั้งที่สองเรียกว่า "กฎหมายพื้นฐาน" (Grundgesetz) ได้เดินตามแนวทางนี้และได้ บัญญัติให้หลักนิติรัฐเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ²⁰

ดังนั้น หลักนิติรัฐ จึงหมายถึง รัฐที่ใช้อำนาจปกครองโดยกฎหมายที่ชอบ ธรรม และต้องมีกฎเกณฑ์ที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมายรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของ ประชาชนและหากมีความจำเป็นที่จะต้องลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็จำเป็นต้องมีกฎหมาย เพื่อกำหนดและมีการใช้บังคับเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน และหากมีการกระทำที่เป็นการละเมิด สิทธิของประชาชน โดยรัฐ ประชาชนก็จะสามารถใช้นิติวิธีทางกฎหมายที่บัญญัติรับรองไว้เพื่อ เยียวความเสียหายที่เกิดขึ้น

¹⁹ ชาญชัย แสงศักดิ์, กฎหมายปกครอง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 41-42.

²⁰ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์, "หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม," จุลนิติ, ม.ค. - ก.พ. 2555, หน้า 54.

3. แนวคิดเกี่ยวกับความยุติธรรม

แนวคิดความยุติธรรม ได้มีนักปรัชญาได้ให้ความหมายความยุติธรรม ดังนี้

จรัญ โฆษณานันท์²¹ โดยทั่วไปแล้วความยุติธรรมจึงเป็นเสมือนบางสิ่งบางอย่างที่เราารู้สึกได้เข้าถึงได้โดยสัญชาตญาณแต่ยากที่จะอธิบายหรือนิยามความหมายของสิ่งที่รู้สึกได้ อย่างเป็นรูปธรรม

เพลโต (Plato)²² ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความยุติธรรม คือ การให้ทุกคนตามส่วนที่พึงได้รับ การให้ความหมายเช่นนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความคิดของเพลโต ที่แบ่งคนออกเป็น 3 ประเภท คือ ราชา ทหารและสามัญชนซึ่งคนแต่ละกลุ่มนี้จะทำหน้าที่แตกต่างกัน จึงควรได้รับผลตอบแทนต่างกันจึงจะถือว่ายุติธรรมตามความหมายของเพลโต

อลิส โตเติล (Aristotle)²³ โดย Aristotle เป็นผู้นำเอาความคิด เรื่องความยุติธรรมของ Socrates และ Plato มาสานต่อ โดยจัดออกเป็นหมวดหมู่ และอธิบาย ไว้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น Aristotle ได้แบ่งความยุติธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ ความยุติธรรมโดยทั่วไปและความยุติธรรมโดยเฉพาะ

3.1 ความยุติธรรมโดยทั่วไป

อริสโตเติล แบ่งความยุติธรรมโดยทั่วไปออกเป็น ความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) กับความยุติธรรมที่มนุษย์สมมติขึ้น (Conventional Justice) ดังนี้²⁴

1) ความยุติธรรมตามธรรมชาติ เป็นความยุติธรรมอันเป็นสากลไม่ขึ้นอยู่กับใครรับรู้หรือยอมรับของมนุษย์ เป็นสิ่งดำรงอยู่ด้วยตัวของมันเอง

2) ความยุติธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นมาตรการที่มนุษย์กำหนดขึ้น เพื่อชี้ถูกผิดในเรื่องที่ไม่มีลูกไม่มีผิดในตัวมันเอง จึงเป็นความถูกต้องที่สมมติหรือกำหนดขึ้น เช่น กฎจราจร

3.2 ความยุติธรรมโดยเฉพาะ

ความยุติธรรมในแต่ละเรื่องนี่ยังแบ่งออกเป็น ความยุติธรรมในการแบ่งสรรปันส่วนและความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนทดแทน ความยุติธรรมในการแบ่งสรรปันส่วนเป็นความยุติธรรมที่ใช้เป็นเครื่องแบ่งสรรอำนาจหน้าที่ในกิจการสาธารณะ เกียรติยศ ความมั่งคั่ง แคละภาระของแต่ละคนในชุมชนซึ่งจะต้องแบ่งสรรสิ่งต่างๆ แก่บุคคลแต่ละคนอย่างมีสัดส่วนเหมาะสมแก่คุณภาพของแต่ละบุคคล โดยที่คนทุกคน มีความแตกต่างกันในแง่

²¹จรัญ โฆษณานันท์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2539), หน้า 365.

²²เรื่องเดียวกัน, หน้า 375.

²³เรื่องเดียวกัน, หน้า 378.

²⁴ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 119.

คุณธรรม ความสามารถการแบ่งสรรสิ่งต่าง ๆ ให้แต่ละคนย่อมอาจแตกต่างกันได้ตามความเหมาะสม เช่นในการแต่งตั้งบุคคลเขาดำรงตำแหน่งทางราชการ ย่อมต้องคำนึงถึง การศึกษา ความสามารถ ไหวพริบ คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งต่างๆ ประกอบด้วย และโดยนัยนี้การให้สิ่งที่เท่ากันแก่ผู้มีความสามารถหรือคุณธรรมต่างกัน และการให้สิ่งที่ไม่เท่ากันแก่ผู้มีความสามารถหรือคุณธรรมเท่ากันย่อมไม่เป็นธรรม สำหรับความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนทดแทนนั้นเป็นความยุติธรรมในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันเช่นในเรื่องค้าขายแลกเปลี่ยน หรือในเรื่องการทดแทนความเสียหาย ในกรณีนี้ต่างต้องแลกเปลี่ยนทดแทนกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมโดยไม่คำนึงถึงคุณสมบัติส่วนบุคคล นั่นคือคู่สัญญาหรือผู้เสียหายต้องได้รับการตอบแทนหรือทดแทนตามส่วนที่ตนเสียไปจึงเป็นธรรม²⁵

4. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหา

ในเรื่องสิทธิของบุคคลมีแนวความคิด 2 ทฤษฎีที่แตกต่างกัน คือ ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งถือว่าสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นเป็นเหตุผลและความยุติธรรมที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ²⁶ และอยู่เหนือกฎหมายที่ผู้ปกครองรัฐได้ตราขึ้นไว้ และทฤษฎีที่สองคือทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งถือว่าสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งที่รัฐสถาปนาขึ้นเป็นผู้รับรองและคุ้มครองให้ หรือมีที่มาจากคำสั่งของผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองแต่ทั้งสองทฤษฎีต่างก็มีข้อดีข้อเสียกัน กล่าวคือ ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติมีข้อดีที่คำนึงถึงเหตุผลความเป็นธรรม แต่ก็มีข้อเสียที่มีลักษณะเป็นนามธรรมเกินไปส่วนทฤษฎีกฎหมายบ้านเมืองมีข้อดีที่มีความชัดเจนแน่นอน แต่ก็มีข้อเสียที่ทำให้กฎหมายแข็งกระด้าง ไม่เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ในปัจจุบันจึงมีการนำทฤษฎีทั้งสองมาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการนำกฎหมายธรรมชาติมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายบ้านเมืองต่างๆ²⁷

ในเรื่องการปล่อยตัวผู้ต้องหาจากการควบคุม หรือขังชั่วคราวก็เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ถูกคิดค้นขึ้น เพื่อประสานผลประโยชน์ระหว่างระบบการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบการควบคุมอาชญากรรม ที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของสังคมให้ปลอดภัยโดยเมื่อมีการกระทำ ความผิดเกิดขึ้น สังคมย่อมต้องการให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษจนเกิดหลักในการดำเนินคดีอาญาที่ต้องมีตัวจำเลยมาปรากฏในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทุกนัดหากพิสูจน์ได้ว่าผิดจริงย่อมมี

²⁵ปรีดี เกษมทรัพย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 119.

²⁶พนัน หัสนิยานนท์, “ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ,” วารสารอัยการ 3 (มีนาคม 2523): 38-39.

²⁷วิชญ์ เจริญงาม, “ปรัชญากฎหมายบ้านเมือง,” บทบันทึกที่ 34, 3 (มกราคม 2520), หน้า 441-442.

ตัวบุคคลมาลงโทษ จากหลักการนี้ รัฐจึงต้องควบคุมหรือขังผู้ถูกกล่าวหาไว้ เพื่อป้องกันมิให้หลบหนีไปก่ออันตรายความเสียหายอย่างใดขึ้นอีกแต่ภายใต้หลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขากระทำผิดจริง

การควบคุมหรือขังผู้ถูกกล่าวหาก่อนที่จะพิสูจน์ได้ว่าเขาได้กระทำผิดจริงตามข้อกล่าวหาเพียงเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีอาญา จึงเป็นการลงโทษบุคคลนั้น ไว้ล่วงหน้า ซึ่งอาจเป็นระยะเวลาอันยาวนานเป็นแรมปีก็ได้ ด้วยเหตุนี้ การปล่อยตัวชั่วคราวโดยการกำหนดประกันและหลักประกันเพื่อประกันการมีตัวจำนวนมาปรากฏในการพิจารณาของศาล จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ถูกนำมาใช้ประสานผลประโยชน์ระหว่างส่วนได้เสียของระบบการดำเนินคดีอาญาทั้งสองรูปแบบ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมไปในขณะเดียวกัน ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศว่าจะให้ความสำคัญกับรูปแบบหรือทฤษฎีใดมากกว่ากัน แต่ทุกครั้งที่สังคมโน้มเอียงหนักไปทางทฤษฎีใดก็จะเกิดกระแสต้านให้กลับไปสู่จุดที่ควรจะเป็นดุลยภาพซึ่งจะกินเวลาช้าหรือเร็ว สันติหรือรุนแรงขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในของสังคมนั้น²⁸

การให้หลักประกันที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง โดยการปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย ซึ่งเป็นระบบผสมระกว้างข้อดีของระบบกล่าวหา และระบบไต่สวน แต่ค่อนข้างจะให้ความสำคัญระบบกล่าวหาเสียมากกว่า ส่วนระบบไต่สวนยังคงมีการใช้กับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ²⁹ การให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงอย่างสมบูรณ์ที่สุดโดยไม่จำกัดเฉพาะพยานหลักฐานเท่าที่คู่ความนำสืบ ซึ่งจะส่งผลให้ได้คำพิพากษาของศาลที่มีความยุติธรรมตามความเป็นจริง³⁰

การที่ประเทศไทยยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แม้จะผ่อนคลายเป็นประชาชนผู้เสียหายฟ้องคดีได้ แต่ในกรณีที่ผู้เสียหายขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ พนักงานอัยการมีอำนาจเหนือผู้เสียหายในการร้องขอต่อศาล ให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการให้คดีของอัยการเสียหายได้ตามประมวลกฎหมายวิธี

²⁸ โภคิน พลกุล, “รัฐธรรมนูญไทยกับหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย,” วารสารนิติศาสตร์ 14 (มีนาคม 2527): 97.

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 36 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172.

³⁰ ชวลิต โสภณวัต, “กฎหมายลักษณะพยานของไทย เป็นระบบกล่าวหาจริงหรือ,” คุณภาพ 28 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2524): 36-47.

พิจารณาความอาญา มาตรา 28 และมาตรา 32³¹ ลักษณะดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าโจทก์และจำเลยมีฐานะเท่าเทียมกัน ทำนองเดียวกันกับในคดีแพ่ง แต่ในความเป็นจริงแล้ว รัฐมีฐานะเหนือกว่าจำเลยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาทั้งในด้านเครื่องมือในการแสวงหาพยานหลักฐาน การศึกษา ตลอดจนเจ้าพนักงานหรือทนายความช่วยเหลือค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญา

5. หลักการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของต่างประเทศ

หลักการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา มีสาระสำคัญที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

5.1 หลักการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ โดยมีการกำหนดสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

5.1.1 การปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อบุคคลใดถูกจับกุมตัว ไม่ว่าจะมีความหมายจับหรือไม่ก็ตาม ต้องนำบุคคลนั้นไปศาลโดยไม่ชักช้า เพื่อให้ศาลได้พิจารณาเหตุในการควบคุมตัว และพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งการปล่อยตัวชั่วคราวและการควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดไว้เป็นหลักว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไม่ว่าจะโดยมีประกันหรือวางหลักประกัน เว้นแต่ศาลจะเห็นว่า การปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ไม่สามารถประกันได้อย่างมีเหตุสมควร ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด หรือจะไปก่อภัยอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม³² ในกรณีที่ศาลเห็นว่า การปล่อยชั่วคราวนั้นอาจเสี่ยงต่อการไม่มาปรากฏตัวตามกำหนดนัดหรืออาจก่อภัยอันตรายต่อบุคคลอื่น ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่เป็นข้อจำกัดน้อยที่สุด เพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้นจะไม่กระทำการตามที่กล่าวแล้วข้างต้น³³ ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวนี้ อาจรวมถึงการกักขังไว้ที่บ้านหรือการอาศัยอยู่ใน

³¹ คณิศ ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537), หน้า 13-15.

³² 18 U.S. Code, section 3141-3150. อ้างใน สุรินทร์ มากชูชิต, "ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา", วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555, หน้า 57.

³³ 18 U.S. Code, section 3142 (c) (1) (B). อ้างใน สุรินทร์ มากชูชิต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

สถานที่ที่กำหนด การยอมให้ตรวจสอบเอกสารเสพติดโดยไม่มีหมายศาล การติดเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับติดตามไว้ที่ตัวบุคคลที่จะปล่อยตัวชั่วคราว หรือการไปเยี่ยมเยียนของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยมิได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า เป็นต้น โดยเงื่อนไขที่กำหนดนี้แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ในแต่ละคดีและความน่าเชื่อถือของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น³⁴

อย่างไรก็ตาม ศาลจะกำหนดเงื่อนไขทางการเงินที่จะทำให้จำเลยต้องถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีความเป็นไปได้สูงที่จำเลยจะหลบหนีภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ศาลก็อาจกำหนดวงเงินประกันตัวให้สูงได้ แม้ว่าการกำหนดวงเงินดังกล่าวจะทำให้จำเลยไม่อาจหาเงินประกันมาวางได้ก็ตาม เพราะการกำหนดวงเงินประกันไว้สูงดังกล่าวนี้มีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว³⁵

5.1.2 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลจะมีคำสั่งให้กักขังจำเลยหากไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ที่จะรับประกันได้ว่าจำเลยจะมาตามกำหนดนัด หรือไม่ก่ออันตรายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม³⁶ เมื่อบุคคลถูกควบคุมตัวแล้ว ต่อมามีการร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวเข้ามาไม่ว่าจะในระหว่างการพิจารณาคดีหรือหลังจากศาลมีคำพิพากษา หรือระหว่างอุทธรณ์ ในการวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวดังกล่าว ให้พิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ ได้แก่³⁷

- 1) ความหนักเบาของความผิดที่ถูกกล่าวหา
- 2) พฤติกรรมต่าง ๆ แห่งคดี น้ำหนักของพยานหลักฐานในคดี บุคลิกลักษณะนิสัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ ประวัติในทางครอบครัว อาชีพการงาน ฐานะทางการเงิน ระยะเวลาการพักอาศัยในพื้นที่นั้น ความสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชน ประวัติการมาศาลตามกำหนดนัด ประวัติการกระทำความผิดทางอาญาของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น หรือขณะที่ถูกจับ ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นอยู่ระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราว การถูกคุมประพฤติ หรือถูกลงโทษในคดีอื่นหรือไม่
- 3) ความร้ายแรง หรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลใดหรือสังคม ซึ่งศาลอาจจะกำหนดขึ้นเอง หรือโดยคำร้องขอของพนักงานอัยการ เป็นต้น

³⁴ 18 U.S. Code, section 3142 (c) (1) (B) (xiv). อ้างใน สุรินทร์ มากชูชิต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

³⁵ 18 U.S. Code, section 3142 (c) (2), (d). อ้างใน สุรินทร์ มากชูชิต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

³⁶ 18 U.S. Code, section 3142 (e). อ้างใน สุรินทร์ มากชูชิต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 58.

³⁷ สุรินทร์ มากชูชิต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 58.

5.1.3 คดีที่ต้องไต่สวนก่อนมีคำสั่งให้คุมขัง

ในคดีความผิดอาชญากรรมร้ายแรง หรือคดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือ ประหารชีวิต หรือคดีอาชญากรรมที่มีโทษจำคุกเกิน 10 ปีขึ้นไป หรือคดีที่มีการกระทำความผิดมากกว่าสองฐานขึ้นไป เมื่อได้รับคำร้องขอจากพนักงานอัยการ ศาลต้องทำการไต่สวน นอกจากนี้ ศาลอาจทำการไต่สวนเองหรือตามคำร้องของพนักงานอัยการ หากเป็นกรณีที่มีความเป็นไปได้สูงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี หรือจะไปขัดขวางการดำเนินคดีของศาล³⁸ โดยการไต่สวนจะกระทำขึ้นทันทีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นปรากฏตัวต่อหน้าศาลเป็นครั้งแรก แต่การที่ศาลไม่ได้ทำการไต่สวนในวันดังกล่าวมิได้เป็นเหตุให้ศาลต้องปล่อยชั่วคราวจำเลยเสมอไป³⁹ ทั้งนี้ หลังจากที่ไต่สวนแล้ว หากไม่มีเงื่อนไขข้อใดที่จะช่วยให้อุ่นใจได้ว่า บุคคลนั้นจะมาศาลตามกำหนดนัด หรือจะกระทบต่อสวัสดิภาพของบุคคลหรือชุมชนแล้ว ศาลจะมีคำสั่งให้คุมขังบุคคลนั้น

5.1.4 ประเภทของการปล่อยชั่วคราว

การปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลายประเภท ดังนี้⁴⁰

- 1) Release on Recognizance เรียกว่า ROR หรือ OR คือ การปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ต้องมีการใช้เงินประกันตัว หรือการปล่อยโดยคำรับรอง เป็นวิธีการปล่อยชั่วคราวที่จำเลยเพียงแต่ให้สัญญาว่าจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัดเท่านั้น
- 2) Conditional Release คือ การปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข เป็นวิธีการที่ผู้พิพากษาจะอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวไป โดยกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ อันมีเงื่อนไขที่เป็นการเรียกเงินประกัน เช่น กำหนดเงื่อนไขให้จำเลยต้องมารายงานตัวต่อศาลทุกสัปดาห์
- 3) Unsecured Bond คือ การปล่อยตัวชั่วคราวโดยใช้ unsecured bonds กรณีนี้เป็นวิธีการปล่อยชั่วคราวที่ไม่จำเป็นต้องวางเงินสดเป็นหลักประกัน แต่จะมีผลให้ถูกปรับเป็นเงินได้หากจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลตามกำหนดนัด
- 4) Cash Bond คือ วิธีการปล่อยชั่วคราวที่จำเลยจะต้องวางหลักประกันทั้งหมดด้วยเงินสดหรือโดยการวางหลักทรัพย์อื่นประกอบ
- 5) Deposit Bond คือการปล่อยตัวชั่วคราวโดยวางเงินมัดจำ เป็นวิธีการปล่อยชั่วคราวที่จำเลยจะต้องวางเงินสดเป็นหลักประกันเช่นเดียวกัน เพียงแต่จะต้องวางเงินสดไว้เพียงร้อยละ 10 ของราคาประกันที่ศาลกำหนด ถ้าจำเลยผิดสัญญาจะถูกปรับเต็มจำนวน

³⁸ 18 U.S. Code, section 3142 (f). อ้างใน สุรินทร์ มากษุชิต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 59.

³⁹ United States v. Motalvo - Murillo. 495 U.S. 711 (1999). อ้างใน สุรินทร์ มากษุชิต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 59.

⁴⁰ Joel Samaha, (1990), Criminal justice (1st ed.) p 287. อ้างใน สุรินทร์ มากษุชิต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 59.

6) Surety Bond คือ การปล่อยตัวชั่วคราวที่นายประกัน (Bell Bondsman) จะต้องวางเงินประกันไว้ร้อยละ 10 ของราคาประกันที่ศาลกำหนด

แม้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีแนวทางในหลายวิธี แต่ในอดีตนั้น ศาลมักจะใช้ระบบการประกัน โดยต้องมีหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นระบบที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่าเป็นระบบที่ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีได้เปรียบคนจน และยังเท่ากับเป็นการมอบการตัดสินใจในการให้ประกันตัวหรือไม่ ไว้กับนายประกัน⁴¹ ทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยส่วนมากที่ยากจนหรือไม่มีทรัพย์สินเป็นหลักประกันต้องหันไปหานายประกันอาชีพให้ช่วยเหลือ โดยจะต้องเสียค่าธรรมเนียมให้กับนายประกันถึงประมาณร้อยละ 10 ของวงเงินประกัน ทำให้ธุรกิจนายประกันรุ่งเรืองขึ้นและมีการจัดตั้งบริษัทประกันขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อประกอบธุรกิจเป็นนายประกันให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ ทั้งทางหนังสือพิมพ์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นบริษัทประกันในประเทศสหรัฐอเมริกามีเจ้าหน้าที่ติดตามผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย⁴²

คุณค่าของหลักประกันไม่ได้อยู่ที่จำนวนเงินมากหรือน้อย และไม่ได้ช่วยให้มั่นใจได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาร่วมในการพิจารณาหรือจะมารับโทษเมื่อมีคำพิพากษา ดังนั้น แม้ในประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็เปลี่ยนวิธีการเพื่อที่จะกำจัดพวกบริษัทประกันออกไป โดยใช้วิธีกำหนดวงเงินประกันแล้วเรียกให้ชำระเป็นเปอร์เซ็นต์ของจำนวนเงินประกันทั้งหมด เช่น กำหนดวงเงินประกันแสนดอลลาร์ก็เรียกชำระแค่หมื่นดอลลาร์ ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็สามารถนำเงินมาวางประกันต่อศาลได้ไม่ต้องไปชำระให้กับนายประกัน เพราะปกติบริษัทประกันก็เรียกค่าธรรมเนียม 10 เปอร์เซ็นต์เหมือนกัน แทนที่จะเอาเงินไปชำระให้แก่นายประกันก็มาชำระกับศาลดีกว่า⁴³

5.2 หลักการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศอังกฤษ

หลักการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศอังกฤษ มีหลักกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

⁴¹ยูทศศักดิ์ เดชชนต์, "การใช้วิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ในงานด้านกฎหมาย," วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 10, ฉบับที่ 3, 2521, หน้า 456. อ้างใน สุรินทร์ มากชูชิต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

⁴²สุรินทร์ มากชูชิต, เรื่องเดียวกัน, หน้า 561

⁴³จิรนิติ หะวานนท์, สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2545), หน้า 71.

5.2.1 การปล่อยตัวชั่วคราวชั้นพนักงานตำรวจ

การปล่อยตัวชั่วคราว หรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นพนักงานตำรวจ เป็นไปตาม The Police and Criminal Evidence Act 1976 กระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้⁴⁴

1) กรณีแรก เป็นการปล่อยตัวชั่วคราวเพื่อหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม จะกระทำเมื่อพนักงานควบคุม (Custody officer) เห็นว่า พยานหลักฐานที่ได้มาไม่เพียงพอที่จะฟ้องผู้ต้องหาได้ จึงปล่อยโดยมีประกันเพื่อหาพยานเพิ่มเติม (PACE มาตรา 37 (2)) อำนาจนี้นำมาใช้กับกรณีที่ตำรวจต้องการเวลาที่จะตัดสินใจว่าควรดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือไม่

2) การปล่อยตัวชั่วคราวหลังการจับโดยมีหมายจับ เป็นอำนาจของผู้พิพากษาท้องถิ่น (Magistrate) โดยปกติในหมายจับจะระบุแน่ชัดว่า อนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือไม่ กรณีที่ให้ประกันตัวก็จะระบุหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการประกันตัวไว้ ส่วนกรณีการปล่อยตัวชั่วคราวหลังจากการจับโดยไม่มีหมายจับ เป็นอำนาจของพนักงานควบคุม ที่จะพิจารณาว่าผู้ต้องหาควรจะถูกควบคุมหรือปล่อยตัวชั่วคราว (PACE มาตรา 38) โดยเจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ต้องนำตัวผู้ถูกจับมายัง Magistrates' Court ภายใน 24 ชั่วโมง เว้นแต่มีเหตุอันสมควรไม่อาจส่งตัวได้ทันตามกำหนดเวลา

ทั้งนี้ พนักงานตำรวจสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในที่สถานีตำรวจ โดยไม่นำไปที่ศาลแขวง (Magistrates' Court) ได้เฉพาะในกรณีที่ไม่ว่าจะเป็นชื่อหรือที่อยู่ของผู้ต้องหาที่ถูกต้องหรือ น่าจะเป็นเท็จ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่ามี ความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องหาจะไม่มาตามนัด หรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือขัดขวางการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และการควบคุมผู้ต้องหาต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้พิพากษา Magistrate โดยไม่ชักช้า

5.2.2 การปล่อยตัวชั่วคราวชั้นพิจารณาของศาล

การประกันตัวในชั้นศาล หรือ Magistrates' Court นั้น ผู้พิพากษาจะมีอำนาจให้ปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญาทั้งปวง เว้นแต่คดีที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลอื่น ในกรณีที่ศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ก็อาจควบคุมตัวผู้ต้องหา ก่อนการพิจารณาคดีได้ไม่เกิน 8 วัน ทั้งนี้ ตามที่ Magistrates' Court Act 1980 มาตรา 5, มาตรา 10 (4) บัญญัติไว้ และสำหรับคดีที่ Magistrates' Court ไม่มีอำนาจพิจารณาการประกันตัวก่อนการพิจารณาคดี หรือระหว่างการ

⁴⁴ณรงค์ ใจหาญและคณะ, รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา," เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540, หน้า 54-55.

พิจารณาคดีเป็นอำนาจของ Crown Court การประกันตัวถือเป็นสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับตาม The Bail Act 1976 มาตรา 4 ที่บัญญัติรับรองไว้ว่า บุคคลผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวย่อมได้รับการประกันตัวไม่ว่าจะเป็นการประกันตัวในชั้น Magistrates' Court, Crown Court หรือ High Court ก็ตาม ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องให้คำรับรอง (Recognisance) มีลักษณะเป็นสัญญาให้ไว้กับศาลหรือนายตำรวจว่า ตนจะไปปรากฏตามที่กำหนดหรือไปรับการพิจารณาที่ศาลอาญา หรือจะไปเบิกความในฐานะพยาน หรือจะประพฤติตนด้วยความเรียบร้อย และตนรับรองว่าหากปฏิบัติฝ่าฝืนคำรับรองดังกล่าวตนจะต้องเสียเงินจำนวนหนึ่งเป็นค่าปรับ⁴⁵ โดยเหตุผลที่ใช้ประกอบดุลพินิจในการปล่อยตัวชั่วคราวได้แก่ ความร้ายแรงของความผิด และบทลงโทษ ลักษณะนิสัยส่วนตัว ประวัติจำเลยในอดีต การอยู่ร่วมกันในสังคมและความสัมพันธ์ของจำเลยในสังคม เป็นต้น ซึ่งศาลจะต้องประเมินว่าโอกาสที่จำเลยจะหลบหนีมีมากน้อยเพียงใด ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ขอประกันเคยกระทำความผิดขณะที่ได้รับการประกันหรือไม่ และศาลจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงในคดีประกอบด้วย⁴⁶

ในกรณีที่จำเลยถูกฟ้องหรือถูกตัดสินว่ากระทำความผิดในคดีที่มีโทษจำคุก จำเลยจะไม่ได้รับการประกันตัวหากเข้ากรณีอย่างดังต่อไปนี้⁴⁷

1) ความปรากฏแก่ศาลว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่า ถ้าจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแล้วจะหลบหนี ไปกระทำความผิดขึ้นอีกในระหว่างที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน หรือขัดขวางการดำเนินคดีเกี่ยวกับตัวจำเลย⁴

2) จำเลยควรถูกขังไว้เพื่อความปลอดภัยของตัวจำเลยเอง

3) จำเลยถูกศาลพิพากษาให้จำคุกในคดีอื่นแล้ว

4) จำเลยได้รับการประกันตัวไปแล้วถูกจับกุมอีก เช่นหลบหนีประกัน

5) คดีได้พิจารณาไปแล้ว และไม่มีเวลาพอที่จะรวบรวมเหตุตามข้อ 1)

5.2.3 หลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว

บทบัญญัติของ The Bail Act 1976 มาตรา 3 ไม่ให้เรียกหลักประกันในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว กล่าวคือ ให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปได้เลย โดยไม่ต้องมีประกัน ไม่ต้องมีนายประกันและไม่ต้องกำหนดเงื่อนไขใด ๆ เว้นแต่ศาลพิจารณากำหนดเป็นพิเศษ เฉพาะบางคดี ก็มีอำนาจเรียกประกันได้โดยพิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจ บุคลิกลักษณะหรือประวัติการกระทำความผิด รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับคนใกล้ชิด หากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อย

⁴⁵ คณิง ภาไชย, "วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ," วารสารอัยการ ปีที่ 10, ฉบับที่ 110, กุมภาพันธ์ 2530, หน้า 12.

⁴⁶ สุรินทร์ มากชูชิต, เรื่องเดิม, หน้า 66.

⁴⁷ The Bail Act 1976, Section 4.

ชั่วคราวได้ แต่ยังไม่พอใจหลักประกัน ศาลอาจจะกำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหาหลักประกันเพิ่มเติม หรืออาจกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติในขณะที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวแทนการเรียกหลักประกัน เช่น⁴⁸

- 1) วางเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อไม่ให้ผู้ได้รับการประกันตัวหลบหนี
- 2) วางเงื่อนไขไม่ให้ไปกระทำความผิดอีกในระหว่างการประกันตัว
- 3) วางเงื่อนไขไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน
- 4) ให้ไปรายงานตัวที่สถานีตำรวจสัปดาห์ละครั้ง หรือวันละครั้ง
- 5) ยึดหนังสือเดินทาง
- 6) กำหนดที่อยู่ให้ เช่น ให้อยู่กับบิดามารดา ให้แจ้งการย้ายที่อยู่ทุกครั้ง กำหนดเวลาออกจากบ้านหรือกลับบ้าน
- 7) ห้ามพุดคุยกับพยานสำคัญของโจทก์ ห้ามเข้าไปในบริเวณใกล้เคียงกับถิ่นที่อยู่ของพยานโจทก์

5.2.4 การไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราว

ถ้าจำเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราว ไม่ยอมมาปรากฏตัวตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด เช่น บุคคลซึ่งได้รับการประกันตัวจะต้องรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่แล้วไม่มารายงานตัวตามกำหนด ถือได้ว่าหลบหนีตามความหมายใน The Bail Act 1976 มาตรา 6 ศาลมีอำนาจที่จะออกหมายเรียกตัวจำเลยมาศาล ได้ตามมาตรา 7 (2) โดยที่ The Bail Act 1976 มาตรา 7 (1) กำหนดว่า ถ้าจำเลยได้รับการประกันตัวเพื่อจะมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลแต่ไม่ได้กระทำตามนั้น ศาลก็อาจจะออกหมายจับจำเลยเพื่อเป็นการป้องกันการฝ่าฝืนเงื่อนไขการประกันตัว เจ้าพนักงานตำรวจอาจจะจับกุมจำเลยซึ่งเชื่อว่าจะปฏิบัติผิดเงื่อนไขโดยไม่ต้องมีหมาย⁴⁹

นอกจากนี้ เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับตัวจำเลยซึ่งสงสัยด้วยเหตุผลอันสมควรว่าได้ฝ่าฝืนหรือเชื่อว่าจะฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว ด้วยเหตุนี้ ถ้าเป็นเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวที่จำเลยจะต้องไปรายงานตัวยังสถานีตำรวจ แล้วไม่ไปรายงานตัวตามกำหนดนัด จำเลยนั้นอาจถูกจับกุมทันทีโดยไม่ต้องมีหมายจับ ซึ่งในกรณีที่ผู้ประกันแก่เจ้าพนักงานตำรวจเป็นลายลักษณ์อักษรว่าจำเลยจะฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยตัว และผู้ประกันประสงค์ที่จะปลดเปลื้องภาระข้อผูกพันที่ทำไว้ จำเลยก็จะถูกจับเช่นกัน จำเลยซึ่งถูกจับอันเนื่องมาจากการขาดการนัดหรือ

⁴⁸ อภิรดี โปธิพร้อมและคณะ, "โครงการวิจัยเรื่อง ปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ," (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550), หน้า 181-182.

⁴⁹ ครองขวัญ ยุทธชัย, "การปล่อยชั่วคราวโดยใช้หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน," (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 33.

สงสัยว่าจะฝ่าฝืนเงื่อนไขการประกันจะต้องถูกนำตัวมายังศาล Magistrates' Courts โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะสามารถปฏิบัติได้ ซึ่ง ถ้า Magistrates' Courts เห็นว่าจำเลยได้ฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือเป็นไปได้อาจจะฝ่าฝืนเงื่อนไขบางอย่าง ของการปล่อยตัวชั่วคราว หรือเป็นไปได้อาจจะหลบหนี ก็อาจยกเลิกการปล่อยตัวชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราวเข้มงวดมากยิ่งขึ้น⁵⁰

ในการปล่อยชั่วคราว หรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ตามระบบกฎหมายอังกฤษ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้มีการกำหนดให้การปล่อยตัวชั่วคราวมีทั้งกรณีปล่อยโดยไม่มีเงื่อนไข กรณีปล่อยโดยกำหนดเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติระหว่างได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และกรณีการปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกัน ส่วนเรื่องข้อพิจารณาในการให้ปล่อยชั่วคราวนั้น ได้มีการจำแนกหลักเกณฑ์ในการปล่อยตัวชั่วคราวออกเป็น 2 กรณี คือ 1) หากเป็นคดีความผิดประเภทที่ไม่มีอัตราโทษจำคุก (non-imprisonable offences) จะไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้เฉพาะกรณีที่ผู้นั้นเคยหลบหนีไม่มาตามนัดครั้งก่อน ๆ และเป็นที่น่าเชื่อว่าหากได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวอีกก็จะไม่มารายงานตัวตามนัด 2) หากเป็นคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก (imprisonable offences) เหตุในการไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวจะกว้างขึ้น โดยการไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวจะเป็นไปได้ในกรณีที่มิใช่เหตุผลเป็นที่น่าเชื่อได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาจะไม่มารายงานตัวตามนัดหรือจะไปกระทำความผิดอาญา หรือจะไปทำให้เกิดความยุ่งเหยิงแก่พยานหลักฐาน หรือจะดำเนินการในทางที่ขัดขวางกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ยังอาจไม่อนุญาตให้ประกันตัวในกรณีที่ผู้นั้นเคยหลบหนีไม่มาตามนัดครั้งก่อน ๆ หรือเป็นกรณีที่สมควรจะต้องควบคุมตัวผู้นั้นไว้เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้นั้นเอง ทั้งนี้ในการพิจารณาว่ามีเหตุผลเป็นที่น่าเชื่อได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาจะไม่มารายงานตัวตามนัดหรือจะไปกระทำความผิดอาญาหรือจะดำเนินการในทางที่ขัดขวางกระบวนการยุติธรรมหรือไม่นั้น ให้พิจารณาจากลักษณะและความร้ายแรงของความผิด พฤติกรรมของผู้ต้องหาเอง การต้องโทษในครั้งก่อน สังคมแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่ผู้นั้นอาศัยอยู่ บันทึกลับประวัติเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวในครั้งก่อน ๆ และน้ำหนักของพยานหลักฐานที่ยืนยันข้อกล่าวหาที่มีต่อผู้นั้น เมื่อผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแล้ว จะต้องไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจตามเวลาที่กำหนด และอาจถูกกำหนดให้ต้องอาศัยเฉพาะในสถานที่ที่กำหนด เช่นที่พักสำหรับผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือห้ามเข้าไปในสถานที่บางแห่งหรือห้ามติดต่อกับบุคคลที่ระบุไว้ในเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวด้วย⁵¹

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

⁵¹ สุรินทร์ มากชูชิต, เรื่องเดิม, หน้า 68-69.

บทที่ 3

มาตรการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาและมีผู้ถูกจับต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นกระทำความผิดอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติและถูกจับกุม และตกเป็นผู้ต้องหา หรือ จำเลยในคดีอาญา ทำให้สูญเสียอิสรภาพ ถือเป็น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้น ก่อนที่จะมีคำพิพากษาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความผิดจริง บุคคลนั้นจะต้องได้รับสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเป็นทางการ โดยเบื้องต้นของกระบวนการยุติธรรม ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งในบทนี้จะศึกษาถึงหลักการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย โดยศึกษาถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวตามกฎหมายไทย โดยมีรายละเอียดที่ต้องศึกษาดังต่อไปนี้

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หลักการปล่อยตัวชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีหลักเกณฑ์ที่ต้องศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของการปล่อยตัวชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราว หมายความว่า การอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยผลจากการควบคุมหรือคุมขังของเจ้าพนักงานหรือศาลชั่วคราว ตามระยะเวลาที่กำหนด⁵²

1.2 วัตถุประสงค์ของการปล่อยชั่วคราว

เพื่อไม่ต้องการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี โดยไม่มีความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี และหากไม่มีความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีที่จะต้องควบคุมก็ควรที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว ไป ตามหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือ

---

⁵²จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยหมายเรียก หมายอาญา กลยุทธ์ศึกษาและคู่มือปฏิบัติงานในการออกหมายเรียก จับ คั่น (ควบคุม) ขัง จำคุก ปล่อย (ปล่อยชั่วคราว), (กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร, 2548), หน้า 205.

จำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้⁵³

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น และเมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย และหากความผิดนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดหุโทษ บุคคลนั้นจะต้องถูกควบคุมหรือคุมขังไว้ ซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกควบคุมหรือคุมขังนั้น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว ตามหลักเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่สมควรได้รับอิสรภาพเป็นการชั่วคราวในช่วงเวลาที่ศาลยังไม่ได้พิสูจน์ความผิดแน่ชัดลงไปว่าผู้นั้นกระทำผิดจริงหรือไม่ และตามหลักกฎหมายเองก็ถือว่าบุคคลจะยังไม่ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดจนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นเช่นนั้นจริง และตามหลักกฎหมายดังกล่าวนี้เองบทบัญญัติของกฎหมายจึงได้บัญญัติกำหนดในเรื่องของการปล่อยชั่วคราว โดยเป็นวิธีการผ่อนคลายของมาตรการในการควบคุมหรือคุมขัง ที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับอิสรภาพไปชั่วคราวในระหว่างที่เจ้าพนักงานหรือศาลได้ดำเนินการกระบวนการยุติธรรม และศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำผิด เพื่อให้สิทธิแก่เขาในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เริ่มความเป็นอิสรภาพและมีเสรีภาพที่จะไม่ถูกควบคุมหรือคุมขังจากเจ้าพนักงานหรือศาลได้ด้วย หรือในทางปฏิบัติอาจเรียกว่าการประกันตัว (Bail) เมื่อเจ้าพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลอนุญาตตามคำร้องขอแล้วแต่กรณี แล้วผู้นั้นยอมพ้นจากการถูกควบคุมหรือคุมขังชั่วคราว โดยมีเงื่อนไขว่าผู้นั้นจะต้องมาตามนัดหรือตามหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล ซึ่งถ้าหลบหนีไปก็เป็นเหตุให้ออกหมายจับได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาญามาตรา 66 วรรคสอง การที่ไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดของเจ้าพนักงานหรือศาล โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรกฎหมายให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี⁵⁴

1.3 บทบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับการปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 71 บัญญัติว่า "เมื่อได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาแล้ว ในระยะใดระหว่างสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ศาลจะออกหมายขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ตามมาตรา 87 หรือมาตรา 88 ก็ได้และให้นำบทบัญญัติใน มาตรา 66 มาใช้บังคับโดยอนุโลม หมายขังคงใช้ได้จนกว่าศาลจะได้เพิกถอน โยออกหมายปล่อยหรือออกหมายจำคุกแทน

ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีหรือเป็นหญิงมีครรภ์หรือเพิ่งคลอดบุตรมาไม่ถึงสามเดือน หรือเจ็บป่วยซึ่งถ้าต้องขังจะถึงอันตรายแก่ชีวิต

⁵³จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, เรื่องเดียวกัน, หน้า 205.

⁵⁴จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, เรื่องเดียวกัน, หน้า 205-206.

ศาลจะไม่ออกหมายขังหรือจะออกหมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกขังอยู่นั้นก็ได้ แต่ทั้งนี้ไม่ห้ามศาลที่จะมีคำสั่งให้ผู้นั้นอยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือกำหนดวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ถ้าศาลมีคำสั่งเช่นว่านี้ในระหว่างสอบสวนให้ใช้ได้ไม่เกินหกเดือนนับแต่วันมีคำสั่ง แต่ถ้ามีคำสั่งในระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือระหว่างพิจารณา ให้ใช้ได้จนกว่าจะเสร็จการพิจารณา หากภายหลังที่ศาลมีคำสั่ง ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ไม่ปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดหรือพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งหรือพิจารณาออกหมายขังได้ตามที่เห็นสมควร"

ดังนั้น การที่ศาลจะสั่งขังผู้ถูกจับ ผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา จะต้องนำเหตุที่จะออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 มาใช้บังคับแก่การพิจารณาออกหมายขังด้วยอนุโลม ถึงแม้จะอยู่ในเงื่อนไขที่ศาลจะออกหมายขังได้ตาม มาตรา 66 ก็ตามแต่บทบัญญัติมาตรานี้ก็ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่ให้อำนาจศาลที่จะไม่ออกหมายขังหรือให้ออกหมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกขังไว้รวม 4 กรณี คือ ⁵⁵

- 1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีอายุไม่ถึงสิบแปดปี
- 2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นหญิงมีครรภ์
- 3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นหญิงเพิ่งคลอดบุตรมาไม่ถึงสามเดือน
- 4) ผู้ต้องหาหรือจำเลยเจ็บป่วยซึ่งหากต้องขังจะถึงอันตรายแก่ชีวิต เช่น เป็น

โรคหัวใจร้ายแรง

ดังนั้น ผู้ต้องหาหรือจำเลยควรแสดงข้อเท็จจริงให้ปรากฏแก่ศาล โดยทันทีอาจทำในรูปของคำแถลงประกอบหลักฐานว่ามีครรภ์ คลอดบุตรหรือเป็น โรคร้ายแรง เช่น ใบรับรองแพทย์ ใบฝากครรภ์ สูติบัตรเด็ก ⁵⁶

กรณีดังกล่าวศาลอาจมีคำสั่งกำหนดเงื่อนไขและวิธีการดังต่อไปนี้⁵⁷

- 1) สั่งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือ
- 2) กำหนดวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น เช่น ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานตามระยะเวลาที่กำหนดเป็นต้น

สำหรับคำสั่งศาลข้างต้นจะสิ้นสุดผลต่อเมื่อ

⁵⁵ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย อุทธรณ์คำสั่งการประกันตัว, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: บัณฑิตอักษร, 2552), หน้า 4.

⁵⁶ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

- (1) ถ้ามีคำสั่งในระหว่างสอบสวน ให้มีผลใช้ได้ไม่เกิน 6 เดือนนับแต่มีคำสั่ง
- (2) ถ้าศาลมีคำสั่งให้ระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ให้มีผลใช้ได้

จนกว่าจะเสร็จการพิจารณา

กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนด หรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปภายหลังที่ศาลมีคำสั่ง ศาลมีอำนาจดังต่อไปนี้

ก. เปลี่ยนแปลงคำสั่ง หรือ

ข. พิจารณาออกหมายขังตามที่เห็นสมควร

การออกหมายขังหรือปล่อยฟังต้องคู่ควบวัตถุประสงค์ของการควบคุม คือ⁵⁸

ก) เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อย

ข) เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และ

ค) เพื่อประกันการบังคับโทษ

เหตุที่จะออกหมายจับและหมายขังซึ่งเป็นเหตุเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แต่ก็ตาม วัตถุประสงค์ทั้งสามประการข้างต้น ในบางคดีอาจไม่มีการบังคับโทษ เช่น ศาลพิจารณาว่าจำเลยกระทำความผิด และรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ ดังนั้น วัตถุประสงค์เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อยและเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามข้อ (1) (2) จึงเป็นจุดหมายหลักส่วนการบังคับโทษเป็นเพียงจดหมายรอง ฉะนั้น เมื่อไม่มีเหตุอันเป็นการกระทบต่อการสอบสวนหรือเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย หลักก็ต้องปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยไปการควบคุมตัวระหว่างคดีจึงเป็นข้อยกเว้น นอกจากนั้นความในวรรคท้ายแห่งมาตรานี้ ยังได้เพิ่มเหตุที่ศาลจะไม่ออกหมายขังหรือออกหมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยอีก รวม 4 ประการดังกล่าวข้างต้น⁵⁹

1.4 ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว

บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 ได้บัญญัติไว้ว่า

“คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้นั้นต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องดังนี้

⁵⁸ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

1.4.1 เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาลให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี

1.4.2 เมื่อผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาลและยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาลให้ยื่นต่อศาลนั้น

1.4.3 เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้วให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

1.4.4 เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้ว

แต่ยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว แต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นสมควรไม่ปล่อยชั่วคราว ให้ศาลชั้นต้นส่งอนุญาตมิฉะนั้นให้รับส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี

1.4.5 เมื่อศาลส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว

จะยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น หรือจะยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีก็ได้

ในกรณีที่ยื่นต่อศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี”⁶⁰

จากบทบัญญัติข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ได้แก่

- 1) ผู้ต้องหา หมายความว่า บุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2)
- 2) จำเลย หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้ว โดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (3)
- 3) ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง หมายความว่า ผู้มีความสำคัญและมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลยในทางใดทางหนึ่ง เช่น พ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง เพื่อน หรือความสัมพันธ์ อื่นๆ เช่น นายจ้าง ลูกจ้าง ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา ฯลฯ มีข้อน่าสังเกตว่าพวกที่เป็นนายหน้าประกัน ซึ่งประกอบเป็นอาชีพอยู่ในศาล หรือในสถานีตำรวจอาจจัดได้ว่าเป็นผู้ไม่อยู่ในความหมายของผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ซึ่งศาลหรือเจ้าพนักงานอาจปฏิเสธได้ว่าเป็นผู้ไม่มีประโยชน์เกี่ยวข้องหรือไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวก็ได้

⁶⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 106.

ข้อสังเกตผู้ที่ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวหรือเป็นนายประกันหรือรับประกันตามสัญญาประกันนั้น ต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมายด้วย เช่น ต้องไม่เป็นผู้เยาว์ คนวิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถ เป็นต้น⁶¹

1.5 ผู้มีอำนาจสั่งปล่อยตัวชั่วคราว

ในกรณีเกี่ยวกับเรื่องผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวนี้ให้สังเกตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 ได้กำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งมีช่วงระยะเวลาที่อยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานแต่ละฝ่ายโดยแยกข้อพิจารณาได้ดังนี้

1.5.1 เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาลให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี⁶²

กรณีนี้ เป็นกรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล หมายความว่าหลังจากที่ถูกจับกุมตัวมาแล้วก็จะกลายเป็นผู้ต้องหาหรือถูกควบคุมอยู่ด้วยเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งจะมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวน ในกรณีนี้หากการสอบสวนยังไม่สำเร็จเสร็จสิ้น ผู้ต้องหาจะยังอยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวน ผู้ต้องหาที่ยื่นคำร้องต่อพนักงานสอบสวนเพื่อขอปล่อยชั่วคราวซึ่งเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะตั้งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวได้ เมื่อการสอบสวนได้เสร็จสิ้นลง โดยพนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ และสรุปสำนวนมีความเห็นสั่งฟ้องผู้ต้องหา ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนก็จะส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานสอบสวนส่งตัวผู้ต้องหาต่อพนักงานอัยการเรียบร้อยแล้ว กรณีนี้ให้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาต่อไป⁶³

1.5.2 เมื่อผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาลและยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อศาลนั้น⁶⁴

ในคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเป็นกรณีที่หลังจากที่เจ้าพนักงานตำรวจได้จับกุมตัวผู้ต้องหาได้แล้ว ขั้นตอนการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในขั้นตอนต่อไปก็ต้องปฏิบัติตามมาตรา 87 กล่าวคือ ให้มาฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล โดยต้องมาฝากขังต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมง ตามมาตรา 87 วรรค 3 ซึ่งการนับระยะเวลา 48 ชั่วโมงนี้ ขอให้พิจารณาเข้าใจอย่างง่าย ๆ กล่าวคือ สมมติว่าได้มีการจับกุมในวันที่ 1 พฤษภาคม 2552 เวลา 13.00 นาฬิกา ในกรณีนี้จะต้องมาฝากขังภายในเวลาราชการของวันที่ 3 พฤษภาคม 2552 เวลา 13.00 นาฬิกา ซึ่งเมื่อพนักงานสอบสวนได้นำ

⁶¹จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, เรื่องเดิม, หน้า 207

⁶²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 106 (1).

⁶³สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดิม, หน้า 14.

⁶⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 106 (2).

ตัวผู้ต้องหามายื่นคำร้องขอฝากขังในระหว่างสอบสวนแล้ว กรณีนี้ถือว่าผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจของศาลที่รับคำร้องฝากขัง การยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจึงต้องยื่นต่อศาลที่ออกหมายจับผู้ต้องหานั้น⁶⁵

1.5.3 เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องคดีแล้วให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชั้นรักคดีนั้น⁶⁶

เป็นกรณีที่เมื่อครบกำหนดฝากขังตามมาตรา 87 แล้ว ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนจะได้สรุปสำนวนการสอบสวนและมีความเห็นสั่งฟ้องพร้อมส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการรับสำนวนแล้วมีความเห็นสั่งฟ้องก็จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลหลักจากฟ้องแล้วผู้ต้องหาจะกลายเป็นจำเลย โดยเมื่อศาลที่รับฟ้องได้รับฟ้องไว้แล้ว ในการประกันตัวถือได้ว่าจำเลยอยู่ในอำนาจของศาลชั้นต้นที่รับฟ้องคดีนั้น การยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจึงต้องยื่นต่อศาลดังกล่าวเพื่อพิจารณาต่อไป⁶⁷

1.5.4 เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้ว

แต่ยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาหรือมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว แต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาให้เงินต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว ให้ศาลชั้นต้นสั่งอนุญาตมิฉะนั้นให้รับส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่งแล้วแต่กรณี⁶⁸

กรณีนี้ มีข้อพิจารณาแยกเป็น 2 ประการดังนี้⁶⁹

1) กรณีแรกเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นที่รับฟ้องคดีนั้นได้พิจารณาโดยมีการสืบพยานโจทก์ พยานจำเลยจนเสร็จสิ้น และได้มีการตัดสินคดีพร้อมได้อ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นนั้นเรียบร้อยแล้ว หลังจากอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้น เมื่อยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือกรณีที่มีการยื่นอุทธรณ์แล้ว แต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์อาจจะเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างส่งสำนวนอุทธรณ์ให้อีกฝ่ายแก้ในกรณีนี้ คำร้องขอปล่อยชั่วคราวให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีนั้น ซึ่งหากศาลชั้นต้นเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก็มีอำนาจที่จะสั่งปล่อยชั่วคราวได้ หากกรณีที่ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วจะมีคำสั่งไม่อนุญาตไม่ได้ศาลชั้นต้นจะต้องรับส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวต่อไป ซึ่งในทางปฏิบัติศาลชั้นต้นจะใช้วิธีส่งทางโทรสาร ในส่วนของคำร้องขอปล่อยชั่วคราว คำพิพากษาหรือเอกสารที่จำเป็นเพื่อให้ศาล

⁶⁵ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดิม, หน้า 15.

⁶⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 106 (3).

⁶⁷ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดิม, หน้า 15.

⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 106 (4).

⁶⁹ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดิม, หน้า 16.

อุทธรณ์ได้พิจารณาคำร้องโดยรวดเร็วอันเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพของจำเลยตามระเบียบ
ราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2548

2) กรณีเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาและได้มีการอุทธรณ์ จนกระทั่งมีการ
ส่งสำนวนไปศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว จึงได้ส่งสำนวนกลับมา
ให้ศาลชั้นต้นนัดฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ เมื่อศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์แล้ว
กรณีนี้หากปรากฏว่ายังมีได้มีการยื่นฎีกาหรือมีการยื่นฎีกาแล้ว แต่ยังไม่ได้นำไปยังศาล
ฎีกา อาจเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างส่งสำนวนฎีกาให้อีกฝ่ายหนึ่งแก่ กรณีนี้การยื่นคำร้องขอปล่อย
ชั่วคราวต้องยื่นต่อศาลชั้นต้นที่อ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์นั้น ซึ่งหากศาลชั้นต้นพิจารณา
หลักประกันแล้วหรือพิจารณาพฤติการณ์ข้อเท็จจริงแห่งคดีแล้วเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อย
ชั่วคราว ศาลชั้นต้นก็มีอำนาจสั่งอุทธรณ์ให้ปล่อยชั่วคราวได้ แต่หากศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วจะ
ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจะมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไม่ได้ จะต้องรีบส่งคำร้อง
พร้อมสำนวนไปยังศาลฎีกา ซึ่งในทางปฏิบัติก็จะใช้วิธีส่งทางโทรสารเพื่อให้ศาลฎีกาได้
พิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยรวดเร็ว

ในกรณีนี้ในทางปฏิบัติส่วนมากศาลชั้นต้นอาจจะไม่สั่งอนุญาตในกรณี
ที่ลงโทษจำเลย เนื่องจากศาลชั้นต้นได้พิจารณาคดีคดีแล้ว จึงเห็นสมควรให้เป็นดุลพินิจของผู้
พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือผู้พิพากษาศาลฎีกาที่จะพิจารณาสั่ง แต่ถ้าหากศาลชั้นต้นจะสั่งอนุญาต
ส่วนมากก็จะพิจารณาหลักประกันเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันในการควบคุมตัวจำเลยให้มาตาม
กำหนดนัด จึงเป็นข้อน่าสังเกตว่าจะต้องหาหลักประกันมาให้สูงกว่าศาลชั้นต้น ให้ได้พิจารณา
แล้วแต่อย่างไรก็ดี การพิจารณาปล่อยชั่วคราวศาลชั้นต้นต้องพิจารณาและดำเนินการตามระเบียบ
ราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548 ด้วย โดยข้อ 5 หากศาลชั้นต้น
และศาลอุทธรณ์ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี หากจำเลยเคยได้รับการปล่อยชั่วคราวมาก่อนให้
ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องส่งให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาสั่ง และพิจารณา
ข้อบังคับประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2548 ข้อ 6 ประกอบเพื่อดูวงเงินประกัน โดยกรณีที่ศาลพิพากษา
ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี ไม่ว่าจะเป็คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือไม่ก็
ตามให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ ฎีกาได้โดยมีประกันและ
หลักประกันแต่วงเงินประกันไม่ควรสูงเกินกว่า 100,000 บาท ส่วนกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก
จำเลยเกิน 3 ปี และศาลเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ ฎีกาได้โดยมี

ประกันและหลักประกัน หากศาลเห็นว่าสมควรกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้นจากที่ศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์กำหนดไว้ ก็ให้กำหนดวงเงินประกันเพิ่มขึ้นได้แต่ไม่ควรเพิ่มเกินกึ่งหนึ่ง⁷⁰

1.5.5 เมื่อศาลส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว

จะยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น หรือจะยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีก็ได้

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว ให้ศาลชั้นต้นสั่งอนุญาต มิฉะนั้นให้รีบส่งคำร้องพร้อมสำนวน ไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่งแล้วแต่กรณี⁷¹

กรณีนี้ เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาและอ่านคำพิพากษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือกรณีที่ศาลชั้นต้นได้อ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว มีการฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ และมีการส่งสำนวนไปศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว กรณีนี้ผู้ร้องขอปล่อยชั่วคราวจะยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้นก็คือศาลชั้นต้นที่ได้พิจารณาพิพากษาคดีหรือจะยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้ หากเป็นกรณีให้ยื่นต่อศาลชั้นต้น ในกรณีนี้ศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจที่จะส่งคำร้องให้อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เป็นหน้าที่ของศาลชั้นต้นที่จะต้องรีบส่งคำร้องไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวต่อไป⁷²

1.6 การพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 ในเรื่องการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว กำหนดไว้ว่า เมื่อได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลรีบสั่งอย่างรวดเร็วและผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 108, 108/1, 109, 110, 111, 112, 113, และ 113/1 โดยคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวตาม วรรค 1 ให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวโดยทันที⁷³

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานหรือศาลซึ่งได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต้องรีบสั่งอย่างรวดเร็ว โดยกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ไว้ในมาตรา 108 ซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นหลักส่วนกลางไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นข้อยกเว้น ซึ่งต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา

⁷⁰สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

⁷¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 106 (5).

⁷²สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดิม, หน้า 17.

⁷³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 107.

108/1 ภายหลังจากเจ้าพนักงานหรือศาลมีคำสั่งคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว กำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำสั่งนั้นทันที เช่น การจัดพิมพ์หมายปล่อย การส่งหมายปล่อย ไปยังผู้ควบคุม รวมทั้งการปล่อยตัวผู้ถูกขัง⁷⁴

มาตรา 108 บัญญัติว่า “ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้ฟังพิจารณา ข้อเหล่านี้ประกอบ

- 1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- 2) พยานหลักฐานที่นำมาสืบแล้วมีเพียงใด
- 3) พฤติการณ์ต่างๆแห่งคดีเป็นอย่างไร
- 4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน ได้เพียงใด
- 5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- 6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่เกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่
- 7) ในกรณีที่ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงาน

สอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตาม วรรค 1 เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมาย กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการนั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราว หรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูก ปล่อยชั่วคราว ปฏิบัติเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจ เกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวได้”

บทบัญญัติมาตรา 108 วรรคสองและวรรคสาม มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำ ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้า พนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการนั้นประกอบด้วยก็ได้ ในการอนุญาต ให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานหรือศาลอาจกำหนดเงื่อนไขรวม 2 ประการ คือ⁷⁵

- (1) เงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราว
- (2) เงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกันการหลบหนี
- (3) เงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกันภัยอันตราย

⁷⁴สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดิม, หน้า 23.

⁷⁵สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

(4) เจื่อนใจให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราวนี้ ผู้ซึ่งมีอำนาจสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงาน ซึ่งหมายถึง พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ และศาล จะต้องรีบสั่งโดยมิชักช้า ตามมาตรา 107 เหตุผลประการดังกล่าวก็เพื่อเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพที่จะได้รับโดยรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ดีในคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ขอประกันจะต้องมีเหตุผลต่าง ๆ มาประกอบกันเพื่อให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ใช้ดุลพินิจตาม มาตรา 108 (1) - (7) ในกรณีที่มีคำสั่งอนุญาตก็จะถือว่าสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ในกรณีที่มีคำสั่งไม่อนุญาตก็เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาว่าการสั่งไม่อนุญาตและจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบข้อพิจารณาต่าง ๆ ในการใช้ประกอบดุลพินิจในเรื่องการปล่อยชั่วคราวนี้จะแยกพิจารณาเป็นรายละเอียดดังนี้

1.6.1 ความหนักเบาแห่งข้อหา

ในกรณีนี้ข้อหาแต่ละคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกดำเนินคดีนั้นแต่ละบทความความผิดจะมีอัตราโทษแตกต่างกันในแต่ละมาตรา ซึ่งได้กำหนดโทษขั้นต่ำและโทษขั้นสูงไว้ หากพิจารณาเปรียบเทียบกรณีที่มีโทษขั้นต่ำกับกรณีที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ เพื่อเปรียบเทียบหาบทมาตราใดจะมีโทษหนักกว่ากัน ในกรณีนี้ถือว่าบทมาตราที่ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำจะมีความหนักเบาแห่งข้อหาน้อยกว่าคดีที่มีอัตราโทษขั้นต่ำ แต่ก็ต้องพิจารณาว่าในบทมาตราดังกล่าวที่มาเปรียบเทียบการนั้นมีโทษขั้นสูงหรือไม่ หากปรากฏว่าโทษขั้นสูงในบทมาตราใดสูงกว่าอีกมาตราหนึ่งก็ถือว่าโทษขั้นสูงในมาตรานั้นมีข้อหาหนักกว่า สังเกตอย่างง่าย ๆ สมมติว่าในบทมาตรา 2 มาตราดังกล่าว มาตราแรกกำหนดโทษขั้นสูงไว้ไม่เกิน 10 ปี ส่วนมาตราที่ 2 กำหนดโทษขั้นสูงไว้ไม่เกิน 10 ปี แต่ในอัตราแรกกำหนดโทษขั้นต่ำไว้ว่าจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ส่วนในมาตราที่ 2 มิได้กำหนดโทษขั้นต่ำไว้ว่าจำคุกแต่เท่าใด เพียงแต่กำหนดว่าจำคุกไม่เกิน 10 ปี ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่าโทษขั้นสูงเท่ากัน แต่โทษขั้นต่ำนั้นในมาตราแรกจะหนักกว่าเพราะอย่างน้อยศาลต้องวางโทษไว้ที่ขั้นต่ำคือจำคุกตั้งแต่ 5 ปี แต่ในมาตราที่ 2 นั้น ศาลอาจวางโทษจำคุกน้อยกว่า 5 ปีได้ โดยอาจจะกำหนดเพียง 1 เดือน 2 เดือน หรือ 1 ปี ซึ่งในการเขียนคำร้องบรรยายความหนักเบาแห่งข้อหาที่เป็นเหตุผลหนึ่งที่สามารถนำมาประกอบในการเขียนคำร้องได้ เช่น หากปรากฏว่าคดีที่ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นคดีที่มีโทษเล็กน้อย ก็เขียนเหตุผลในคำร้องว่าสภาพแห่งข้อหาอันมีอัตราโทษต่ำ การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้จะไม่เป็นประโยชน์เพราะจะทำให้ผู้ต้องหาซึ่งอาจมีภาระหน้าที่หรือความ

รับผิดชอบต้องเสียประโยชน์หรืออาจถูกออกจางานทำให้ครอบครัวได้รับความเดือดร้อน อีกทั้งยังเป็นกรณีไม่แน่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะกระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่⁷⁶

1.6.2 พยานหลักฐานที่นำมาสืบแล้วมีเพียงใด

กรณีนี้ต้องพิจารณาว่า อยู่ในระหว่างการพิจารณาของชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาล หากกรณีอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นเรื่องที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐาน อาจเกิดจากการเรียกพยานมาบันทึกคำให้การไว้ในระหว่างนี้ถือได้ว่าเป็นช่วงอยู่ระหว่างการสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนจะตรวจดูคำให้การที่สอบพยานไว้ว่ามีความหนักเบาแห่งข้อหาหรือหลักฐานแน่นหนาเพียงใด ในสวนชั้นพนักงานอัยการนั้น กรณีเป็นเรื่องที่พนักงานสอบสวนมีคำสั่งฟ้อง หากพนักงานอัยการเห็นว่าต้องมีการสอบสวนเพิ่มเติมก็จะสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม ซึ่งในช่วงระยะเวลานี้เป็นช่วงที่พนักงานอัยการรวบรวมพยานหลักฐาน สำหรับในส่วนของสารนั้นเป็นเรื่องที่ศาลได้สืบพยานโจทก์ไปบางส่วนแล้ว เมื่อมีคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ศาลจะพิจารณาถึงพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาสืบแล้วเพื่อประกอบดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราว ซึ่งข้อสังเกตในการยื่นคำร้องนั้น ก็เป็นเรื่องที่ผู้ขอประกันจะต้องบรรยายคำร้องให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่นำมาสืบ มาแล้วบางส่วนว่า มีน้ำหนักหรือไม่มีน้ำหนัก หรือนำเชื่อถือเพียงใด อาจจะเป็นเหตุประกอบให้ศาลใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวได้ โดยถูกต้องและเป็นธรรม⁷⁷

1.6.3 พฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร

กรณีนี้เป็นเรื่องที่มีอำนาจสั่งประกันจะได้พิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดต่าง ๆ อาจจะเป็นเรื่องอาชญาที่ใช้กระทำความผิด บาดแผลที่เกิดจากการกระทำความผิด ยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด เหตุเกิดเวลากลางวันกลางคืน ความสามารถในการจดจำคนร้ายของผู้เสียหาย เหล่านี้ต่าง ๆ มาประกอบกัน เพื่อประกอบดุลพินิจในความน่าจะเป็นไปได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีส่วนในการกระทำความผิดหรือไม่ ในคำร้องขอผู้ขอประกันก็จะต้องบรรยายให้เห็นถึงสภาพแห่งความผิดว่าเพียงข้อกล่าวอ้างดังกล่าวนั้นมีเหตุผลเพียงพอที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาเพียงใดหรือไม่ บางครั้งเหตุผลที่กล่าวอ้างจะมีน้ำหนักน่าเชื่อถือก็เป็นประเด็นหนึ่งที่ประกอบดุลพินิจในการสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวอันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น อ้างอ้างว่าเหตุเกิดเวลากลางวัน ไม่มีแสง

⁷⁶สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

⁷⁷สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

สว่างจากที่ใด ผู้เสียหายและผู้ต้องหาเคยรู้จักกันมาก่อนหรือไม่ ความสามารถในการจดจำระยะเวลาในการกระทำความผิด อายุของผู้เสียหาย สุขภาพ อื่น ๆ⁷⁸

1.6.4 เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด

กรณีนี้เป็นเรื่องของผู้ที่ร้องขอประกันหรือหลักประกันที่นำมายื่นโดยพิจารณาตามมาตรา 114 ประกอบ หากกรณีที่เป็นเงินสดคงมีปัญหาเรื่องจำนวนเงินที่จะนำมาวาง หากความสามารถของผู้ขอประกันมีเงินสดซึ่งมีจำนวนสูงจนเป็นหลักประกันที่มีอำนาจสั่งประกัน เชื่อถือได้ว่าจะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่หลบหนี ก็ถือได้ว่าเป็นจำนวนเพียงพอที่จะเป็นหลักประกันได้ แต่อย่างไรก็ดีการสั่งประกันนั้นมิให้เรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณี ในส่วนของหลักประกันอื่นที่นำมาวางนั้น สำหรับในกรณีที่เป็น โฉนดที่ดิน ก็ถือได้ว่าเป็นหลักประกันที่น่าเชื่อถือและง่ายต่อการบังคับคดี ซึ่งจะทำการใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวได้ง่าย ในส่วนที่เป็นหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 ก.) กรณีนี้แม้จะมีหลักประกันที่น่าเชื่อถือแต่คงต้องพิจารณาในส่วนอื่นประกอบ สำหรับหลักประกันอื่น เช่น ธนบัตรของรัฐบาล สลากออมสิน เงินฝากธนาคาร เหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นหลักประกันที่น่าเชื่อถือเนื่องจากในทางปฏิบัติ จะได้มีคำสั่งอายัดหลักประกันเหล่านั้นไว้ ถึงไม่สามารถโอนกันได้ก็ยังมีปัญหาเพียงว่าจำนวนหลักประกันที่มานั้นนั้นเพียงพอหรือไม่ หรือสมควรแก่รูปคดีหรือไม่ เพียงใด ในส่วนของบุคคลที่มาเป็นหลักประกันนั้น ในทางปฏิบัติจะเป็นข้าราชการที่มายื่นประกัน โดยแสดงหลักประกัน ในกรณีนี้การพิจารณาจะต้องพิจารณาเหตุผลหลายประการประกอบกัน โดยคำนึงถึงหนี้สินภาระผูกพันที่มีอยู่ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดสัญญาประกันอาจเป็นภาระแก่ผู้ขอประกันเกินสมควรได้ ในเรื่องเหล่านี้ผู้ร้องขอประกันเมื่อยื่นหลักประกันเข้ามาแล้ว จะต้องแสดงเหตุผลประกอบถึงความน่าเชื่อถือของหลักประกันต่างๆเหล่านั้น รวมทั้งตัวผู้ขอประกันว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใดในการที่จะนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งตามกำหนดนัด แต่อย่างไรก็ดีในการพัฒนาหลักประกันนั้น พึงต้องยึดถือตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2548 เป็นแนวในการกำหนดวงเงินประกันและพิจารณาหลักประกัน⁷⁹

1.6.5 ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่

กรณีนี้คงต้องพิจารณาประกอบกับเรื่องพฤติการณ์ต่างๆแห่งคดีเป็นอย่างไร เพราะเหตุว่าในกรณีที่เป็นการผิดอุกฉกรรจ์ร้ายแรง การหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะเป็นเรื่องสำคัญ รวมทั้งกรณีที่ต้องพิจารณาถึงเรื่องประวัติของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่า เคยมีประวัติการกระทำความผิดมาก่อนหรือไม่ หากมีกรณีร้ายแรงเพียงใด หากมีกรณีร้ายแรงมาประกอบเพื่อเป็น

⁷⁸ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

⁷⁹ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดียวกัน, หน้า 27-28.

แนวทางกำหนดพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าน่าจะหลบหนีหรือไม่ ในส่วนที่มีของกลางเป็นจำนวนมากหรือพฤติการณ์โหดร้าย ในกรณีนี้ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนี ในส่วนคำร้องของผู้ขอประกันจึงต้องแสดงเหตุผลต่างๆ ถึงความน่าเชื่อถือของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่ามีชื่อเสียงในสังคมเพียงใด ประวัติความเป็นมาเป็นอย่างไร ความรับผิดชอบต่อสังคมและครอบครัวมีเพียงใด โดยแสดงพยานหลักฐานเพื่อประกอบอยู่และพินิจในการปล่อยชั่วคราว⁸⁰

1.6.6 ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่

กรณีนี้เป็นเรื่องที่จะต้องคาดคะเนโดยสันนิษฐานว่า เมื่อปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปแล้วผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นจะไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐานหรือไม่ เพราะเหตุว่าหากปล่อยชั่วคราวไปแล้ว กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยไปก่อให้เกิดอันตรายแก่พยานที่ดี ข่มขู่พยานที่ดี กรณีนี้จะต้องนำมาประกอบในการพิจารณาเพราะจะทำให้รูปคดีในการพิจารณาไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ในส่วนของคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ผู้ขอประกันก็ต้องแสดงเหตุผลต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ว่าเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยตัวแล้ว ได้ยืนยันว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐานหรือข่มขู่พยาน ในกรณีที่มีพฤติการณ์ดังกล่าวหากพยานหรือผู้เกี่ยวข้องร้องขอก็ยินยอมให้ถอนประกันได้ หรือมีเหตุผลอื่นซึ่งแสดงให้เห็นว่าจะไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน

1.6.7 การคัดค้านการขอปล่อยชั่วคราว

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือโจทก์แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้ กรณีนี้เป็นเรื่องที่ได้มีการฝากขังหรือฟ้องจำเลยต่อศาลแล้ว แต่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการหรือโจทก์ (ในกรณีที่ฟ้องตนเอง) คัดค้านการปล่อยชั่วคราว ศาลก็จะพิจารณาประกอบว่าคำคัดค้านนั้นมีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ ในส่วนคำร้องของผู้ขอประกันก็ต้องมีเหตุผลหักล้างคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ ว่า เหตุผลที่คัดค้านนั้นไม่เพียงพอโดยยกเหตุผลต่างๆ มาประกอบอาจจะเป็นเรื่องเวลากระทำความผิดพฤติการณ์กระทำความผิด ประจักษ์พยานให้เห็นกระทำความผิดหรือเหตุผลอื่นๆ ที่สำคัญ⁸¹

1.7 เหตุในการสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้อันเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้⁸²

- 1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี

⁸⁰ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

⁸¹ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

⁸² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 108/1.

- 2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- 3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- 4) ผู้ร้องขอประกันหรือรับประกันไม่น่าเชื่อถือ
- 5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว ซึ่งอาจใช้วิธีการถ่ายสำเนาคำสั่งส่งแจ้งให้แก่ผู้ต้องหา หรือจำเลย และผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวทราบก็ได้

1.8 การสอบถามพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ก่อนปล่อยชั่วคราว

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 109 กำหนดว่า ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องหาหรือถูกฟ้องในความผิดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปี ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างสอบสวนอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ ถ้าไม่อาจถามได้โดยมีเหตุอันควร ศาลจะงดถามเสียก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้⁸³ สำหรับกรณีตามมาตรา 109 นั้น เป็นเรื่องที่มีความผิดที่ถูกดำเนินคดีนั้น มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปี กล่าวคือ เป็นคดีที่มีโทษจำคุกสูง กฎหมายได้กำหนดให้ศาลจะต้องสอบถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้านการประกันตัวหรือไม่ ก็เพื่อประกอบดุลพินิจในการสั่งปล่อยชั่วคราว เพราะจะได้สอบข้อเท็จจริงผู้พิพากษาแห่งคดีในการจับกุมผู้กระทำความผิดในเบื้องต้น ในกรณีที่ไม่ว่างถามได้ศาลก็จะงดการถามและระบุเหตุผลที่งดการถามนั้นไว้ ซึ่งในทางปฏิบัติเมื่อนำผู้ต้องหามาฝากขังกับศาลหรือฟ้องจำเลยต่อศาล ศาลจะสอบให้ทันทีว่าจะคัดค้านการประกันตัวหรือไม่ หากพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์คัดค้าน ก็จะมีเหตุผลในคำคัดค้านไว้ ซึ่งเป็นเรื่องและผู้ขอประกันจะต้องนำเหตุผล ที่คัดค้านดังกล่าวมาเป็นข้อพิจารณาเพื่ออ้างเหตุผลหักล้างเหตุผลที่ใครๆนั้นว่า คำคัดค้านนั้นไม่ถูกต้องเพียงใด อย่างไร อาจจะเป็นเรื่องที่มีคำคัดค้าน โดยมิได้แสดงผล หรือข้ออ้างที่คัดค้านเช่นพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นดังกล่าวอ้าง หรือเหตุผลอื่นๆประกอบเพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการสั่งปล่อยชั่วคราวว่าเหตุผลของผู้ขอประกันนั้นมีเหตุผลเพียงพอที่จะหักล้างหรือไม่ เพียงใด แต่การสอบถามพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการว่าจะคัดค้านคำร้องขอปล่อยชั่วคราวก็แต่เฉพาะคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าสิบปี และจะต้องเป็นการขอปล่อยชั่วคราวในชั้น

⁸³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 109.

สอบสวนและชั้นพิจารณาของศาลชั้นต้นเท่านั้นถ้าเป็นการขอลดอัตราหลังศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ตัดสินแล้ว ก็ไม่ต้องสอบถามพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการตามมาตรา⁸⁴

1.9 ประเภทของการปล่อยตัวชั่วคราว

การปล่อยตัวชั่วคราว สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1.9.1 การปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน

การปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน คือการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีสัญญาหรือหลักประกันแต่อย่างใด โดยเมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันเลย ก่อนที่จะปล่อยไป ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก⁸⁵ พนักงานสอบสวนสามารถบังคับให้ผู้ต้องหาสาบานหรือปฏิญาณตนได้

ข้อสังเกต การปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน โครงการทำได้เฉพาะความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปีหากเป็นในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคแรก ซึ่งหากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไป การปล่อยชั่วคราวจะต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปีนั้น การปล่อยชั่วคราวอาจจะทำได้โดยไม่ต้องมีประกันโดยก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การปล่อยชั่วคราวอาจเป็นการปล่อยโดยมีประกัน หรือโดยมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้เช่นกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสอง⁸⁶

1.9.2 การปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกัน

การปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกัน คือการปล่อยชั่วคราวไปโดยมีสัญญาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาตามนัด หรือตามหมายเรียก หากผิดนัดถือว่าผิดสัญญาประกันจะต้องถูกปรับตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112 กำหนดไว้ว่า

"เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือมีประกันและหลักประกัน ก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้น

ในสัญญาประกันนอกจากข้อความอย่างอื่นอันพึงมี ต้องมีข้อความดังนี้ด้วย

1) ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกันแล้วแต่กรณี จะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลซึ่งให้ปล่อยชั่วคราว

⁸⁴ สหศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เรื่องเดิม, หน้า 30.

⁸⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 111.

⁸⁶ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, เรื่องเดิม, หน้า 214-215.

2) เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้

ในสัญญาประกันจากกำหนดภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกันต้องปฏิบัติเกินความจำเป็นแก่กรณีได้⁸⁷

กรณีดังกล่าวมานี้ ถ้าหากเจ้าพนักงานหรือศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานหรือศาลจะกำหนดหน้าที่หรือเงื่อนไขอย่างใด ๆ ในการปล่อยชั่วคราวก็ได้ ดังต่อไปนี้⁸⁸ แต่จะกำหนดภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือผู้ประกันต้องปฏิบัติเกินความจำเป็นแก่กรณีมิได้

(1) กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว (เช่น กำหนดเกี่ยวกับสถานที่อยู่ของผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือ)

(2) กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ เพื่อป้องกันการหลบหนี (เช่น การรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานหรือศาล หรือการห้ามเดินทางออกนอกราชอาณาจักรเป็นต้น) หรือ

(3) กำหนดเงื่อนไขเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราว (เช่น การตั้งผู้ควบคุมดูแล เป็นต้น)

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความผิดที่มีอัตราโทษไม่ร้ายแรง เมื่อเจ้าพนักงานหรือศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว และได้กำหนดภาระหน้าที่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมา รายงานตัวต่อเจ้าพนักงานหรือศาลทุกวัน ดังนี้ เห็นได้ว่าเป็นการกำหนดภาระหน้าที่ให้เขาปฏิบัติเกินแก่ความจำเป็นได้ หรือกรณีที่กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยมีปกติวิสัยทางการค้าที่จะต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักรอยู่เสมอ และผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความผิดไม่ร้ายแรง และมีถิ่นฐานมั่นคงซึ่งไม่มีเหตุที่จะหลบหนี ดังนี้ ก็อาจจะถือว่าเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานหรือศาลอาจจะหนดเงื่อนไขเกินกว่าความจำเป็นแก่กรณีได้⁸⁹

1.9.3 การปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน

เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกันและหลักประกันด้วย ก่อนปล่อยตัวไป ให้ผู้ร้องขอประกันจัดหาหลักประกันมาตั้งต้องการหลักประกันมี 3 ชนิด คือ⁹⁰

- 1) มีเงินสดมาวาง
- 2) มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง
- 3) มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์

⁸⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 112.

⁸⁸ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, เรื่องเดิม, หน้า 215.

⁸⁹ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, เรื่องเดียวกัน, หน้า 216.

⁹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 114.

โดยความปรากฏต่อมา หรือเนื่องจากกลั่นแกล้งหรือผิดหลงปรากฏว่า สัญญาประกันต่ำไปหรือหลักประกันไม่เพียงพอ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม ให้เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจสั่งเปลี่ยนสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงขึ้น หรือเรียกหลักประกันเพิ่ม หรือให้ดีกว่าเดิม หรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นภายหลังที่มีคำสั่งปล่อยชั่วคราวแล้ว หากพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป ให้เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจสั่งลดหลักประกันได้ตามที่เห็นสมควร ในกรณีที่ศาลปล่อยชั่วคราวและคดีขึ้นไปสู่ศาลสูง ศาลสูงมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินตามสัญญาประกันหรือเงื่อนไขที่ศาลล่างกำหนดไว้ได้ตามที่เห็นสมควร⁹¹

1.10 การอุทธรณ์

ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมิสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ดังต่อไปนี้⁹²

- 1) สั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์
- 2) คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งรับส่งคำร้องดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวนความ หรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็วคำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวยื่นตามศาลชั้นต้นให้เป็นที่สุดแต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวใหม่

2. ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ไว้ดังต่อไปนี้

⁹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 115.

⁹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 119 ทวิ.

2.1 การพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว

การพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว โดยเรียกประกันหรือหลักประกัน จะเรียกเงินค้ำประกันได้ ตั้งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดไว้ในมาตรา 110 วรรคสาม ประกอบกับข้อบังคับของประธานศาลฎีกา เมื่อศาลพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวแล้วเห็นว่าเป็นกรณีที่สมควรให้ปล่อยชั่วคราวได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ก็ให้ศาลพิจารณาว่าจะให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือไม่มีประกัน ซึ่งในการพิจารณาว่าการปล่อยชั่วคราวควรมีประกันหรือไม่ต้องมีประกัน ให้ศาลพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งข้อหา สาเหตุและพฤติการณ์การกระทำความผิด รวมทั้งบุคลิกลักษณะ นิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพการงาน ประวัติการกระทำความผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัว และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมของผู้ต้องหาหรือจำเลย หากการพิจารณาตามวรรคสองมีเหตุจำเป็นและสมควรที่จะปล่อยชั่วคราวโดยต้องมีประกันก็ให้กำหนดวงเงินประกันให้เหมาะสมแก่ข้อหาและสภาพแห่งคดี รวมทั้งแนวโน้มที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหากพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป ในกรณีที่จำต้องเรียกหลักประกัน ก็ให้พิจารณาว่าหลักประกันนั้นคุ้มกับวงเงินประกันที่กำหนดหรือไม่ โดยให้คำนึงถึงความน่าเชื่อถือของผู้ขอประกัน หลักประกัน และฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลยประกอบด้วย⁹³

2.2 วงเงินประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราว

การกำหนดวงเงินประกันให้พิจารณาดังนี้⁹⁴

2.2.1 คดีความผิดลหุโทษหรือที่มีโทษปรับสถานเดียว

ให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษปรับขั้นสูงสำหรับความผิดนั้น

2.2.2 เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

คดีความผิดที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจซึ่งมีอัตราโทษปรับสูง ไม่ว่าจะมิโทษจำคุกด้วยหรือไม่ก็ตาม จะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกันก็ได้ แต่ไม่ควรกำหนดวงเงินให้เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษปรับขั้นสูงสำหรับความผิดนั้นและไม่ว่ากรณีใดต้องไม่กำหนดวงเงินประกันหรือหลักประกันให้สูงเกินอัตราโทษปรับขั้นสูง

⁹³ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548, ข้อ 4.

⁹⁴ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548, ข้อ 5 วรรคหนึ่ง.

2.2.3 คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี

ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน 100,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น ก็ให้ระบุเหตุนั้นไว้โดยชัดเจน

2.2.4 คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไป

การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ แต่วงเงินประกันต้องไม่สูงเกินควรแก่กรณี

ในกรณีที่พฤติการณ์แห่งคดีมิได้มีลักษณะเป็นพิเศษอย่างอื่น การกำหนดวงเงินประกันตามวรรคหนึ่งให้ขึ้นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้⁹⁵

1) คดีที่มีโทษจำคุกแต่ไม่มีโทษสถานอื่นที่หนักกว่าโทษจำคุกรวมอยู่ด้วย ให้กำหนดวงเงินประกันโดยถือเกณฑ์ไม่เกิน 20,000 บาท ต่อระหว่างโทษจำคุก ๑ ปี ทั้งในส่วนที่เป็นอัตราโทษขั้นสูงและขั้นต่ำ

2) คดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน 600,000 บาท

3) คดีที่มีโทษประหารชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน 800,000 บาท

4) คดีที่มีหลายข้อหา ไม่ว่าจะ เป็นความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทหรือความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ถือข้อหาที่มีอัตราโทษหนักที่สุดเป็นเกณฑ์ในการกำหนดวงเงินประกัน

ในกรณีที่จำเลยถูกฟ้องหลายคดีต่อศาลเดียวกัน ไม่ว่าจะถูกฟ้องพร้อมกันหรือต่างเวลากันศาลอาจกำหนดวงเงินประกันในแต่ละคดีให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ โดยให้ใช้หลักประกันร่วมกันก็ได้แต่วงเงินประกันรวมสำหรับทุกคดีต้องไม่น้อยกว่าเกณฑ์ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 5 วรรคหนึ่ง⁹⁶

2.3 วงเงินประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวชั้นอุทธรณ์ ฎีกา

วงเงินประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวชั้นอุทธรณ์ ฎีกา แยกพิจารณาได้ดังนี้⁹⁷

⁹⁵ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548, ข้อ 5 วรรคสอง.

⁹⁶ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548, ข้อ 5 วรรคสาม.

⁹⁷ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548, ข้อ 6.

2.3.1 กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี

ไม่ว่าจะเป็นคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือไม่ก็ตาม ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน แแต่วงเงินประกันไม่ควรสูงเกินกว่า 100,000 บาท

2.3.2 ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี

และศาลเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน หากศาลเห็นว่าสมควรกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้นจากที่ศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์กำหนดไว้ ก็ให้กำหนดวงเงินประกันเพิ่มขึ้นได้แต่ไม่ควรเพิ่มเกินกึ่งหนึ่ง

2.4 การกำหนดวงเงินปล่อยตัวชั่วคราวที่ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

การกำหนดวงเงินปล่อยตัวชั่วคราวที่ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ มีสาระสำคัญที่ต้องพิจารณา ดังต่อไปนี้⁹⁸

2.4.1 ในกรณีผู้ขอประกันเป็นญาติพี่น้องหรือมีความเกี่ยวพันโดยทางสมรส

หรือผู้ขอประกันใช้หลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอน และสะดวกแก่การบังคับคดีเป็นหลักประกัน หรือกรณีความผิดที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความจำใจหรือด้วยความยากจน ศาลจะกำหนดวงเงินประกันให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติก็ได้ หากผู้ขอประกันซึ่งเป็นญาติพี่น้องหรือมีความเกี่ยวพันโดยทางสมรส เป็นผู้ใช้เงินสดหรือหลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นของผู้ขอประกันที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนและสะดวกแก่การบังคับคดีเป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว ศาลจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยให้ผู้ขอประกันวางเงินสดหรือหลักทรัพย์นั้นเพียงจำนวนร้อยละยี่สิบจากจำนวนวงเงินประกันที่ศาลกำหนดก็ได้

2.4.2 ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นหญิงมีครรภ์หรือมีบุตรอายุไม่เกิน 3 ปี

อยู่ในความดูแลหรือเป็นผู้เจ็บป่วยซึ่งถ้าต้องขังจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ หรือเป็นผู้พิการหรือสูงอายุซึ่งโดยสภาพร่างกายหรือจิตใจอาจจะเกิดความทุกข์ยากลำบากเกินกว่าปกติในระหว่างต้องขัง ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือกำหนดวงเงินประกันให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

2.4.3 ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน

ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนใช้ดุลพินิจกำหนดวงเงินประกันตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่สูงกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

⁹⁸ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548, ข้อ 7-9.

2.5 การปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักทรัพย์เป็นประกัน

การปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักทรัพย์เป็นประกัน อาจใช้หลักทรัพย์ดังต่อไปนี้⁹⁹

2.5.1 ที่ดินมีโฉนด ที่ดินมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์

หรือห้องชุด โดยมีโฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุด และหนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดินมาแสดง หากจะนำสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินมาเป็นประกันด้วยก็จะต้องแสดงสำเนาทะเบียนบ้าน และหนังสือประเมินราคาส่งปลูกสร้างที่น่าเชื่อถือประกอบด้วย

2.5.2 หลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนได้

เช่น พันธบัตรรัฐบาลสลากออมสิน บัตรหรือสลากออมทรัพย์ทวีสินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ใบรับเงินฝากประจำธนาคาร ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่าย และธนาคารผู้จ่ายได้รับรองตลอดไปแล้วตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออกตัว เช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายหรือรับรองซึ่งสามารถเรียกเก็บเงินได้ในวันที่ทำสัญญาประกัน และหนังสือรับรองของธนาคารหรือบริษัทประกันภัย เพื่อชำระเบี้ยปรับแทนในกรณีผิดสัญญาประกัน เป็นต้น ทั้งนี้ ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ศาลตรวจสอบเพื่อขอคำยืนยันจากธนาคารหรือบริษัทประกันภัยที่ออกหนังสือรับรองนั้น

เมื่อทำสัญญาประกันแล้ว ให้ศาลมีหนังสือแจ้งอายัดไปยังสำนักงานที่ดิน สำนักงานเขตหรืออำเภอ หรือธนาคารแล้วแต่กรณีทันที และเมื่อสัญญาประกันสิ้นสุดลง ให้รีบคืนหลักประกันและแจ้งยกเลิกการอายัด โดยเร็ว ในกรณีที่ใช้นิติกรรมของนิติบุคคลเป็นหลักทรัพย์ ให้ศาลแจ้งจำนวนวงเงินประกันในสัญญาประกันให้บริษัทประกันภัยทราบด้วย

2.6 การใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกัน

การใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114 วรรคสอง (3) ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้¹⁰⁰

2.6.1 บุคคลผู้ขอประกันจะต้องเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่การงาน

หรือมีรายได้แน่นอน เช่น เป็นข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นพนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐประเภทอื่นๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรค

⁹⁹ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 254, ข้อ 10.

¹⁰⁰ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548, ข้อ 11.

การเมือง หรือทนายความ และเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้างบุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรส หรือบุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเสมือนเป็นญาติพี่น้องหรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควรให้ประกันได้ โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) ให้ยื่นคำร้องด้วยตนเอง และเสนอหนังสือรับรองจากต้นสังกัดหรือนายจ้างตามแบบทำข้อมูบบังคับนี้ หรือหลักฐานอื่นที่เชื่อถือได้ และหากผู้ขอประกันมีคู่สมรส ให้แสดงหลักฐานการยินยอมของคู่สมรสด้วย ในกรณีฉุกเฉินไม่อาจเสนอหนังสือรับรองได้ทัน ให้ผ่อนผันโดยแสดงหลักฐานอื่น เช่น บัตรประจำตัวที่แสดงฐานะเช่นนั้น และให้นำหนังสือรับรองหรือหนังสือยินยอมมาแสดงภายหลัง

2) ให้ทำสัญญาประกันได้ในวงเงินไม่เกิน 10 เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3) การอนุญาต ให้พิจารณาจากเงินเดือนหรือรายได้ แต่หากวงเงินประกันมียอดสูงกว่าวงเงินที่ผู้ยื่นมีสิทธิประกันได้ ศาลอาจกำหนดให้ผู้ขอประกันวางเงินหรือหลักทรัพย์อื่นเพิ่มเติมให้เพียงพอกับวงเงินประกันนั้นได้ หรืออาจให้มีผู้ขอประกันหลายคนร่วมกันทำสัญญาประกันโดยใช้วงเงินของแต่ละคนรวมกันได้

4) หากผู้ประกันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่การงาน ก็ให้คงมีสิทธิประกันต่อไป โดยศาลอาจใช้ดุลพินิจสั่งให้หาหลักประกันเพิ่มหรือดีกว่าเดิมได้

2.6.2 นิติบุคคลอาจเป็นผู้ขอประกันได้

ในกรณีที่กรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ่นส่วน พนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลนั้นตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้ทำสัญญาประกันได้ในวงเงินตามที่ศาลเห็นสมควรเป็นกรณีๆ ไป และศาลอาจกำหนดให้ผู้ขอประกันวางเงินหรือหลักทรัพย์อื่นตามจำนวนที่เห็นสมควรเพิ่มเติมด้วยก็ได้ โดยจะต้องแสดงหนังสือรับรองการจดทะเบียนและหลักฐานแสดงฐานะการเงินและผู้มีอำนาจทำการแทน ในกรณีฉุกเฉินไม่สามารถนำต้นฉบับเอกสารมาแสดงได้ทัน ให้ผ่อนผันโดยแสดงสำเนาเอกสารดังกล่าวและให้นำต้นฉบับเอกสารมาแสดงภายหลัง

2.6.3 ในกรณีที่ส่วนราชการ

ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการช่วยเหลือข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการที่ต้องหาคดีอาญา เป็นผู้ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว หากจำนวนเงินที่ระบุไว้ในหนังสือรับรองหรือคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวเพียงพอแล้ว ควรถือว่าหนังสือรับรองหรือคำร้องนั้นเป็นหลักประกันที่น่าเชื่อถือได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 (4)

2.7 ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจทำสัญญาประกันตนเอง

ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจทำสัญญาประกันตนเองได้ และให้นำหลักเกณฑ์ในข้อ 11.1 ของข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งการทำสัญญาประกันนี้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นพนักงานหรือผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น แพทย์ เกษัชกร พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ผู้สอบบัญชี ครู ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชน หรือผู้ประกอบการวิชาชีพอื่นที่ศาลเห็นสมควรให้ประกันได้ และการกระทำที่ถูกลกล่าวหาว่าเป็นความผิดเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติงานในการประกอบวิชาชีพนั้น ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทำสัญญาประกันตนเองได้ในวงเงินไม่เกิน 15 เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน¹⁰¹

3. ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเรียกประกันหรือหลักประกันขึ้นใหม่ จึงสมควรปรับปรุงระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว ที่ใช้บังคับอยู่เดิมให้สอดคล้องกัน ประกอบกับสมควรเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา ให้สามารถดำเนินการผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นนอกจากโทรสารได้ด้วย เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา อาศัยอำนาจตาม มาตรา 5 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประธานศาลฎีกาวางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว ไว้ดังนี้

3.1 การพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว

เมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวแล้วให้รีบพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว โดยให้ถือเป็นหลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไว้ ก็ให้ระบุเหตุผลไว้โดยครบถ้วนและชัดเจน และพิจารณาตั้งในแนวเดียวกัน ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงคำสั่งใหม่จะกระทำได้เมื่อมีเหตุผลอัน

¹⁰¹ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548, ข้อ 12.

สมควร และให้ระบุเหตุผลไว้โดยชัดเจนด้วย ส่วนจำนวนราคาประกันในคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ต้องเขียนหรือพิมพ์ให้ชัดเจนจะเป็นตัวเลขหรือตัวหนังสือก็ได้¹⁰²

ในการร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจเสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ถูกฟ้องร้อง รวมทั้งบุคลิกลักษณะนิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพ การงาน ประวัติการทำความผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัว และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ตามแบบพิมพ์ท้ายระเบียบนี้ต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้ ศาลอาจมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานศาลช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องขอในการดำเนินการตามที่กล่าวมาข้างต้นรวมทั้งให้จัดทำรายงานหรือความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสองด้วยก็ได้¹⁰³

3.2 การเสนอหลักประกันมาแก้คำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว

ผู้ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวอาจเสนอหลักประกันมาพร้อมกับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาของศาลก็ได้ แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวซึ่งมิได้ยื่นหลักประกันมาพร้อมด้วย ที่จะได้รับการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว¹⁰⁴

3.3 การขอให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา

ในคดีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี เมื่อจำเลยยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา หากจำเลยเคยได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์มาก่อน ให้ศาลชั้นต้นพิจารณาสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่จำเป็นต้องส่งให้ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาสั่ง¹⁰⁵

3.4 การขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน

ในกรณีที่มีการปล่อยชั่วคราวบุคคลใดในชั้นสอบสวน ถ้าผู้ร้องขอประกันมีความประสงค์จะใช้เงินสดหรือหลักทรัพย์อื่นที่วางประกันไว้ต่อผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการเป็นหลักประกันการปล่อยชั่วคราวบุคคลนั้นในชั้นศาลให้ดำเนินการ ดังนี้¹⁰⁶

¹⁰²ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548, ข้อ 2.

¹⁰³ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548, ข้อ 3.

¹⁰⁴ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548, ข้อ 4.

¹⁰⁵ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548, ข้อ 5.

¹⁰⁶ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548, ข้อ 6.

3.4.1 ให้ผู้ร้องขอประกันระบรายละเอียดเกี่ยวกับหลักประกัน

ซึ่งรวมทั้งมูลค่าหรือราคาของหลักประกันดังกล่าวและวงเงินที่ได้ประกัน พร้อมทั้งแนบสำเนาภาพถ่ายหลักทรัพย์มากรับคำร้องขอถ้าหลักทรัพย์นั้นเป็นที่ดินหรือห้องชุด ให้แนบสำเนาหนังสือสำคัญแสดงสิทธิในหลักทรัพย์และหนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดินมาด้วย

3.4.2 ถ้าศาลเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

โดยกำหนดวงเงินประกันไม่เกินมูลค่าหรือราคาของหลักประกัน และปรากฏตามคำแถลงของผู้อำนวยการสถานพินิจหรือพนักงานสอบสวน หรือคำฟ้องหรือคำแถลงของพนักงานอัยการว่าหลักประกันดังกล่าวยังอยู่ในความครอบครองของตน หรือมีหลักฐานอื่นที่น่าเชื่อถือว่าหลักประกันดังกล่าวยังอยู่ในความครอบครองของผู้อำนวยการสถานพินิจพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ให้ศาลมีคำสั่งให้ถือเอาหลักประกันนั้นเป็น

3.4.3 เมื่อมีคำสั่งอนุญาตตาม (2) แล้ว

ให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ส่งหลักประกันนั้นต่อศาลภายในเวลาที่กำหนด

3.5 การคุ้มครองในสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว

เพื่อความรวดเร็วและให้จำเลยได้รับความคุ้มครองในสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์และศาลฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 และมาตรา 119 ทวิ ให้ศาลชั้นต้นปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาโดยทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้¹⁰⁷

3.5.1 เมื่อศาลชั้นต้นได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว

ในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา หรือคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 หรือมาตรา 119 ทวิ ให้รีบส่งสำเนาคำร้องดังกล่าวพร้อมสำเนาย่อสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี โดยทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในวันเดียวกันกับวันที่ยื่นคำร้องหรืออย่างช้าที่สุดในวันทำการรุ่งขึ้น

เว้นแต่ในกรณีที่สำนวนความได้ส่งมายังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ให้รีบส่งมาเฉพาะคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว โดยระบุรหัสตามที่ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้แจ้งให้แต่ละศาลทราบพร้อมลงลายมือชื่อ ระบุชื่อและตำแหน่ง อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษา

¹⁰⁷ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548, ข้อ 7.

หัวหน้าศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในต้นฉบับเอกสารทุกแผ่นที่ส่งมาทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่วนต้นฉบับให้รีบส่งมาภายหลังโดยเร็ว โดยให้ระบุในหนังสือแนบส่งว่าได้จัดส่งสำเนาไปเมื่อวันที่ใดด้วยย่อสำนวนความที่ส่งไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ อย่างน้อยต้องมีรายการ ดังนี้

- 1) สำเนาคำร้องขอฝากขังในกรณีที่เกิดอยู่ในชั้นฝากขัง
- 2) สำเนาคำฟ้องและคำพยาน โจทก์ปากสำคัญในกรณีที่เกิดอยู่ในชั้นพิจารณา
- 3) สำเนาคำพิพากษา เฉพาะแผ่นแรกที่มีชื่อ โจทก์จำเลย ส่วนที่อ้างถึงคำขอท้ายฟ้องและส่วนที่เป็นคำวินิจฉัย
- 4) ข้อมูลว่าจำเลยหรือผู้ต้องหาเคยได้รับการปล่อยชั่วคราวมาก่อนหรือไม่ และมีการกำหนดราคาประกันไว้เท่าใด
- 5) คำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือโจทก์
- 6) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีอื่นใดอันจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาสั่งคำร้อง เช่น จำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่ มีภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวหรือไม่เพียงใด

เมื่อศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาทำคำสั่งเสร็จแล้ว ให้แจ้งศาลชั้นต้นโดยทางโทรศัพท์หรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้คอยรับสำเนาคำสั่งและสำเนารายงานของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่จะส่งไปทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ถ้ามีการกำหนดเวลาจัดส่งเป็นที่แน่นอนไว้ล่วงหน้า ก็ให้ดำเนินการจัดส่งไปตามเวลาที่นัดหมายไว้

เมื่อศาลชั้นต้นได้รับแจ้งจากศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาหรือเมื่อถึงกำหนดเวลาที่นัดหมายไว้ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับสำเนาคำสั่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีการวมสำเนารายงานกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่แจ้งว่าจะส่งต้นฉบับคำสั่งคำร้องของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกามาภายหลังในกรณีที่มีการจัดส่งมาทางโทรสารเมื่อได้รับโทรสารเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้รับโทรสารรีบติดต่อทางโทรศัพท์ไปยังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรหัสบนคำสั่งคำร้องของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาและผลของคำสั่งหรือในกรณีที่มีการจัดส่งทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อได้จัดพิมพ์สำเนาคำสั่งคำร้องและสำเนารายงานกระบวนการพิจารณาที่ได้รับทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้รับแจ้งยืนยันการได้รับความถูกต้องของข้อมูลตามระบบที่จัดวางไว้ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยทันทีหลังจากตรวจสอบความถูกต้องแล้วให้ผู้รับลงลายมือชื่อ ระบุชื่อและตำแหน่งกำกับไว้ในเอกสารที่ได้รับจากศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาทุกแผ่นด้วย หากผู้ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับ ให้รายงานให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทราบ แล้วแต่กรณี

เมื่อศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้รับแจ้งยืนยันทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากศาลชั้นต้นแล้วให้ศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเก็บหลักฐานการรับและส่งข้อมูลไว้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ

ให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งที่ได้รับทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้จำเลยหรือผู้ร้องขอประกันฟังในวันที่ได้รับคำสั่งนั้นหรืออย่างช้าในวันทำการรุ่งขึ้น และดำเนินการไปตามคำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาโดยด่วน ถ้าจะต้องอ่านในวันทำการรุ่งขึ้น ให้ผู้รับเก็บสำเนาคำสั่งคำร้องและสำเนารายงานกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่ส่งมาใส่ซองปิดผนึกและลงลายมือชื่อคาบของผนึกไว้

3.5.2 ในกรณีศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานครมีข้อขัดข้องไม่อาจดำเนินการ

ดังระบุไว้ในข้อ 7.1 ของระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548 หรือเห็นว่าสามารถดำเนินการได้รวดเร็วกว่าข้อ 7.1 ให้ดำเนินการโดยให้ส่งคำร้องหรืออุทธรณ์คำสั่งและสำนวนความที่ต้องใช้พิจารณาในการขอให้ปล่อยชั่วคราว ใส่ซองปิดผนึกระบุหน้าซองให้ชัดเจนว่าเป็นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา แล้วนำส่งศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาในวันเดียวกันหรืออย่างช้าในวันทำการรุ่งขึ้น เว้นแต่กรณีที่สำนวนความได้ส่งมายังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ให้รับส่งมาเฉพาะคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว

เมื่อได้รับของคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ให้ศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานครอ่านคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาดังกล่าวให้จำเลยหรือผู้ร้องขอประกันฟังในวันที่ได้รับของคำสั่งหรือในวันทำการรุ่งขึ้น และดำเนินการตามคำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาโดยด่วน

3.6 เงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยปฏิบัติเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวก็ได้ เช่น ให้รายงานตัวต่อเจ้าพนักงานหรือบุคคลตามที่ศาลเห็นสมควร วางข้อจำกัดเกี่ยวกับสถานที่อยู่อาศัยหรือการเดินทางออกไปนอกสถานที่อยู่อาศัย วางข้อจำกัดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรือการงานบางอย่าง หรือวางข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าไปในสถานที่บางแห่งที่อาจก่อให้เกิดการกระทำความผิดอีก เป็นต้น และหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นก็ให้ศาลพิจารณาเพิกถอนคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้¹⁰⁸

¹⁰⁸ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548, ข้อ 8.

4. มาตรการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

มาตรการเยียวยาผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติ คำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะชดใช้เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด หรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นการรับรองเอาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245 และ มาตรา 246 มาเป็นหลักในการตราพระราชบัญญัติดังกล่าว เพื่อรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับคำตอบแทนในกรณีของบุคคล ซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ดังนั้น เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงได้ตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นมา¹⁰⁹

4.1 ผู้มีสิทธิได้รับการเยียวยา

ผู้มีสิทธิได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติ คำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีดังต่อไปนี้

4.1.1 ผู้เสียหาย

ผู้เสียหาย หมายถึง ผู้ที่ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตร่างกายหรือจิตใจจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น¹¹⁰ และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยวิธีอื่นใด เช่น ไม่สามารถจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ หรือจับได้แต่ผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินใดจะมาชดใช้ความเสียหายให้ เพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายหรือทายาท จึงมีสิทธิได้รับ คำตอบแทน ที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ

4.1.2 จำเลย

จำเลย หมายถึง บุคคลผู้ถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา¹¹¹ ผู้ที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี ต่อมาภายหลังปรากฏหลักฐาน

¹⁰⁹พระราชบัญญัติคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544, หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติฯ.

¹¹⁰พระราชบัญญัติคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544, มาตรา 3.

¹¹¹พระราชบัญญัติคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544, มาตรา 3.

ชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด มีการถอนฟ้องระหว่างการดำเนินคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าไม่ได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด เพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายแก่จำเลยหรือทายาท จึงมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย ที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ

4.2 เงื่อนไขในการได้รับการเยียวยา

ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจรับค่าตอบแทนได้¹¹² ได้แก่ ความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ได้แก่การกระทำความผิด ดังต่อไปนี้¹¹³

- 1) ความผิดเกี่ยวกับเพศ
- 2) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
  - (1) ความผิดต่อชีวิต
  - (2) ความผิดต่อร่างกาย
  - (3) ความผิดฐานทำให้แท้งลูก
  - (4) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา

4.3 การจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง¹¹⁴

- 1) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ
- 2) ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีและ
- 3) ปราบกฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลย มิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ในคดีที่มีจำเลยหลายคน จำเลยคนใดถึงแก่ความตายก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด และคณะกรรมการเห็นสมควรจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าเป็นเหตุอยู่ในลักษณะคดี จำเลยที่ถึงแก่ความตายนั้น มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ได้ด้วย¹¹⁵

¹¹²พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544, มาตรา 17.

¹¹³ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 276 ถึง 308.

¹¹⁴พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544, มาตรา 20.

¹¹⁵พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544, มาตรา 21.

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหากฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา

ในบทนี้จะได้ทำการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งมีประเด็นที่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการประกันและหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ปัญหาเกี่ยวกับการสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว ปัญหาเกี่ยวกับการขังจำเลยระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด ปัญหาเกี่ยวกับการขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำ โดยนำแนวความคิด ทฤษฎี รวมถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาดังกล่าวและเปรียบเทียบกับหลักการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการประกันและหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว

เมื่อได้จับกุมตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาและถูกนำตัวมาดำเนินคดีอาญา เบื้องต้นตำรวจจะต้องนำส่งตัวให้กับพนักงานสอบสวนเพื่อแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเพื่อดำเนินคดีอาญา ในขั้นตอนนี้จะเรียกว่า "ผู้ต้องหา" หลังจากสอบสวนและแจ้งข้อกล่าวหาแล้วจะต้องส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการให้ความเห็นแก่สำนวนคดีว่ามีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือไม่ เมื่อมีความเห็นควรสั่งฟ้อง ก็ให้นำส่งตัวแก่ศาลเพื่อสั่งฟ้องคดีอาญา ในขั้นตอนนี้เรียกว่า "จำเลย" หลังจากนั้นคดีจะอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา แล้วแต่กรณี จนคดีถึงที่สุด ซึ่งลำดับขั้นตอนดังกล่าวมานี้ มีการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้วแต่กรณี ถือเป็น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ มีหลักการที่ว่า จะกระทำได้อต่อเมื่อมีกรณีที่มีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลย จะต้องพิจารณาว่าเป็นกรณีที่เชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไม่ เป็นหลักการสำคัญในเบื้องต้น

จากหลักการดังกล่าว ได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อเป็นหลักในการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ตามมาตรา 110 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ได้บัญญัติว่า วรรคหนึ่ง "ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้"

วรรคสอง "ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้"

วรรคสาม "การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกเงินค้ำประกันแก่กรณีมิได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี"

จากหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราวตามบทบัญญัติดังกล่าวมานี้ ในมาตรา 110 วรรคสาม ยังได้กำหนดเกี่ยวกับการเรียกประกัน หรือหลักประกันที่เป็นเงื่อนไขของการปล่อยตัวชั่วคราว ว่า จะเรียกเงินค้ำประกันแก่กรณีมิได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราว โดยต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา กล่าวคือ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 5 ในการกำหนดวงเงินประกัน ตามข้อ 5.3 ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ให้ศาลพิจารณานุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีการประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน 100,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น ก็ให้ระบุเหตุนั้นไว้โดยชัดแจ้ง

เงื่อนไขในการเรียกประกันหรือหลักประกันในชั้นอุทธรณ์และฎีกา มีการกำหนดวงเงินประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวไว้ในข้อ 6 ในสองกรณี คือ กรณีแรก เป็นกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี ไม่ว่าจะเป็คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือไม่ก็ตาม ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน แต่วงเงินประกันไม่ควรสูงเกินกว่า 100,000 บาท ในกรณีที่สองคือ ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี และศาลเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน หากศาลเห็นว่าสมควรกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้นจากที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์กำหนดไว้ ก็ให้กำหนดวงเงินประกันเพิ่มขึ้นได้แต่ไม่ควรเพิ่มเกินกึ่งหนึ่ง

ดังนั้น ในการใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับการพิจารณาหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า "ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้" ผู้ต้องหาหรือจำเลย อาจได้รับการปล่อยชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีประกันเลยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาลแล้วแต่กรณี หากเป็นชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาเพียงแต่สาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัด

หรือหมายถึงซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาของพนักงานสอบสวนในกรณีนี้เป็นไปตาม ระเบียบ
 ดำรงเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 7 การปล่อยชั่วคราว บทที่ 1 ข้อ 180 วรรคสอง ที่กำหนดว่า "ในคดีอย่าง
 อื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ เมื่อ
 ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย ก่อนที่จะปล่อยไปให้ผู้ต้องหาสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมา
 ตามนัดหรือหมายเรียก" แต่หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่า 5 ปี การปล่อยชั่วคราวจะต้อง
 มีประกัน แต่จะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราวนอกจาก
 หลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องขอแล้ว เมื่อยื่นคำร้องขอต่อศาลแล้ว ศาลจะใช้ดุลพินิจในการปล่อยตัว
 ชั่วคราวเป็นไปตามวงเงินที่กฎหมายกำหนดในลักษณะแบบตายตัว เช่น ในกรณีที่กฎหมายกำหนด
 ว่า การกำหนดวงเงินประกัน ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ให้ศาลพิจารณาอนุญาต
 ให้ปล่อยชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีการประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน
 100,000 บาท เห็นได้ว่าดุลพินิจของศาลในการปล่อยตัวชั่วคราว ในกรณีที่ศาลใช้อำนาจตามมาตรา
 110 วรรคสอง โดยมีดุลพินิจให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกัน ภายใต้วงเงินที่กฎหมายกำหนดใน
 กรณีนี้ คือ 100,000 บาท ซึ่งหากผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นคนยากจน ไม่สามารถหาเงินมาวางศาลได้
 ก็จะไม่ได้รับการประกันตัว ตัวอย่างเช่นคดีที่มีนายจ้างแจ้งความลูกจ้างว่ากระทำความผิดฐานลัก
 ทรัพย์ ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกหนึ่งปีถึงห้าปี และลูกจ้างไม่สามารถหาเงินมาประกันตัวได้ จึงต้องถูกขัง
 หรือถูกดำเนินคดีตกเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาและไม่ได้รับการประกันตัวเนื่องจากไม่สามารถหา
 เงินมาวางได้ หากต่อมาภายหลังปรากฏว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดจริง ด้วยเพราะนายจ้าง
 กลั่นแกล้ง จึงทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกขังทั้งที่ไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งในขณะที่ถูกขังก็ได้รับ
 การปฏิบัติเหมือนเป็นนักโทษแล้ว

หากมีการให้ประกันตัวโดยถือตัวเงินเป็นเกณฑ์ในการประกันตัวหรือกำหนดวงเงิน
 ประกันตายตัวอย่างเคร่งครัดเกินไป โดยไม่คำนึงถึงโอกาส ในการหาหลักประกันของผู้ต้องหาหรือ
 จำเลยที่เป็นคนยากจน เท่ากับเป็นการใช้กฎหมายอย่างไม่เป็นธรรมขัดต่อหลักความเสมอภาค และ
 การปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน เพราะบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ย่อมมีโอกาสได้รับการประกันตัว
 มากกว่าบุคคลที่มีฐานะยากจนซึ่งจะต้องไปกู้ยืมเงินหรือเช่าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวและอาจเป็น
 ภาระของครอบครัวที่จะต้องเป็นหนี้ ซึ่งความไม่เสมอภาคทางกฎหมายในระบบปล่อยชั่วคราว
 ผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญา ระบบการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยไม่มีการแยกกลุ่มผู้ต้องหา
 หรือจำเลยตามฐานะทางเศรษฐกิจหรือตามพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ทำให้เจ้าพนักงานหรือ
 ศาลปล่อยชั่วคราวโดยเรียกหลักประกันเป็นหลัก ด้วยอัตราเงินประกันจำนวนเดียวกันกับผู้ต้องหา
 หรือจำเลยทุกคน ทุกระดับฐานะ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างกันโดยสภาพระหว่างผู้ต้องหาหรือ

จำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกับผู้ต้องหาหรือ จำเลยที่มีฐานะยากจน อันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ขาดความเสมอภาคทางกฎหมายด้วยดุลพินิจในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวของเจ้าพนักงานและศาลที่ต้องเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงความยุติธรรมถือเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยโดยอาศัยความชอบด้วยกฎหมายแต่ไม่ชอบด้วยหลักยุติธรรม

การกำหนดวงเงินประกันหรือหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเมื่อบุคคลใดถูกจับกุมตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไม่ว่าจะโดยมีประกันหรือวางหลักประกัน เว้นแต่ศาลจะเห็นว่า การปล่อยตัวชั่วคราวนั้นไม่สามารถประกันได้อย่างมีเหตุสมควร ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด หรือจะไปก่ออันตรายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม ในกรณีที่ศาลเห็นว่า การปล่อยตัวชั่วคราวนั้นอาจเสี่ยงต่อการไม่มาปรากฏตัวตามกำหนดนัดหรืออาจก่ออันตรายต่อบุคคลอื่น ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่เป็นข้อจำกัดน้อยที่สุด เพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้นจะไม่กระทำการตามที่กล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวนั้นอาจรวมถึงการกักขังไว้ในบ้านหรือการอาศัยอยู่ในสถานที่ที่กำหนด การยอมให้ตรวจสอบสารเสพติดโดยไม่มีหมายศาล การติดเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับติดตามไว้ที่ตัวบุคคลที่จะปล่อยตัวชั่วคราว หรือการไปเยี่ยมเยียนของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยมิได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า เป็นต้น โดยเงื่อนไขที่กำหนดนี้แตกต่างกัน ไปขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ในแต่ละคดีและความน่าเชื่อถือของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น

ทั้งนี้ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขทางการเงินที่จะทำให้จำเลยต้องถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีความเป็นไปได้สูงที่จำเลยจะหลบหนีภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ศาลก็อาจกำหนดวงเงินประกันตัวให้สูงได้ แม้ว่าการกำหนดวงเงินดังกล่าวจะทำให้จำเลยไม่อาจหาเงินประกันมาวางได้ก็ตาม เพราะการกำหนดวงเงินประกันไว้สูงดังกล่าวนี้มีใช้เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

อย่างไรก็ตาม ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้มีการไต่สวนในคดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต หรือคดีอาชญากรรมที่มีโทษจำคุกเกิน 10 ปีขึ้นไป หรือคดีที่มีการกระทำความผิดมากกว่าสองฐานขึ้นไป เมื่อได้รับคำร้องขอจากพนักงานอัยการ ศาลต้องทำการไต่สวนในทันทีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยปรากฏตัวต่อศาลเป็นครั้งแรก เมื่อศาลไม่มีความมั่นใจว่าบุคคลจะมาตามกำหนดนัดศาล ศาลจะมีคำสั่งให้ขัง แต่หากศาลไต่สวนแล้วและเข้าใจได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่หลบหนีหรือมาตามกำหนดนัด ศาลจะให้ปล่อยตัวชั่วคราว โดยการปล่อยตัวชั่วคราวมีหลายประเภท คือ

- 1) ปล่อยโดยไม่ต้องมีเงินประกันตัว จำเลยต้องสัญญาว่าจะมาตามกำหนดนัด

2) ปลอ่ยโดยมีเงื่อนไขโดยไม่ได้กำหนดวงเงินประกัน แต่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเช่น ให้มารายงานตัวต่อศาลตามระยะเวลาที่กำหนด

3) ปลอ่ยโดยไม่ต้องวางเงินประกันแต่จะถูกปรับเป็นเงินหาไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลตามกำหนดนัด

4) ปลอ่ยชั่วคราวที่จำเลยจะต้องวางหลักประกันทั้งหมดด้วยเงินสดหรือโดยการวางหลักทรัพย์อื่นประกอบ

5) ปลอ่ยโดยวางเงินมัดจำ ร้อยละ 10 ของราคาประกันที่ศาลกำหนด ถ้าผิดสัญญาประกันจะถูกปรับทั้งหมด

6) การปลอ่ยตัวชั่วคราวที่นายประกันจะต้องวางเงินประกันไว้ร้อยละ 10 ของราคาประกันที่ศาลกำหนด

ซึ่งต่อมาศาลจะใช้วิธีกำหนดวงเงินประกันแล้วเรียกให้ชำระเป็นเปอร์เซ็นต์ของจำนวนเงินประกันทั้งหมด เช่น กำหนดวงเงินประกันแสนดอลลาร์ก็เรียกชำระแค่หมื่นดอลลาร์ ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็สามารถนำเงินมาวางประกันต่อศาลได้ไม่ต้องไปชำระให้กับนายประกัน เพราะปกติบริษัทประกันก็เรียกค่าธรรมเนียม 10 เปอร์เซ็นต์เหมือนกัน แทนที่จะเอาเงินไปชำระให้แก่บริษัทประกันก็มาชำระกับศาลดีกว่า

การกำหนดวงเงินประกันหรือหลักประกันในการปลอ่ยตัวชั่วคราวของประเทศอังกฤษ บทบัญญัติของ The Bail Act 1976 มาตรา 3 ไม่ให้เรียกหลักประกันในการอนุญาตให้ปลอ่ยชั่วคราว กล่าวคือ ให้ปลอ่ยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปได้เลย โดยไม่ต้องมีประกัน ไม่ต้องมีนายประกันและไม่ต้องกำหนดเงื่อนไขใด ๆ เว้นแต่ศาลพิจารณากำหนดเป็นพิเศษเฉพาะบางคดี ก็มีอำนาจเรียกประกันได้โดยพิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจ บุคลิกลักษณะหรือประวัติการกระทำ ความผิด รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับคนใกล้ชิด หากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปลอ่ยชั่วคราวได้ แต่ยังไม่พอใจหลักประกัน ศาลอาจจะกำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหาหลักประกันเพิ่มเติม หรืออาจกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติในขณะที่ได้รับการปลอ่ยชั่วคราวแทนการเรียกหลักประกัน เช่น

- 1) วางเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อไม่ให้ผู้ได้รับการประกันตัวหลบหนี
- 2) วางเงื่อนไขไม่ให้ไปกระทำความผิดอีกในระหว่างการประกันตัว
- 3) วางเงื่อนไขไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน
- 4) ให้ไปรายงานตัวที่สถานีตำรวจสัปดาห์ละครั้ง หรือวันละครั้ง
- 5) ยึดหนังสือเดินทาง

6) กำหนดที่อยู่ให้ เช่น ให้อยู่กับบิดามารดา ให้แจ้งการย้ายที่อยู่ทุกครั้ง กำหนดเวลาออกจากบ้านหรือกลับบ้าน

7) ห้ามผูกคูกับพยานสำคัญของโจทก์ ห้ามเข้าไปในบริเวณใกล้เคียงกับถิ่นที่อยู่ของพยานโจทก์

เมื่อพิจารณาจากการกำหนดวงเงินประกันหรือหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ แล้ว เห็นได้ว่า แตกต่างกับการกำหนดวงเงินประกันหรือหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย ที่ผู้มีอำนาจในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจะต้องพิจารณาตามกฎหมายที่กำหนดเรื่องวงเงินประกันตัวที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว ตามเพดานขั้นสูงของแต่ละอัตราโทษของฐานความผิด ซึ่งศาลไม่ได้คำนึงถึงข้อเท็จจริงในชั้นสอบสวนว่าผู้ต้องหาที่มีพฤติการณ์เป็นเช่นไร และมีได้มีการเรียกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลยมาทำการไต่สวนถึงความประพฤติ ความน่าเชื่อถือของผู้ร้องขออาชีพ สถานภาพ ชื่อเสียงทางสังคม และคุณสมบัติอื่นๆ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญานั้น เพื่อประกอบการพิจารณา ก่อนที่จะมีคำสั่งในคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ซึ่งในทางปฏิบัติศาลจะพิจารณาจากพฤติการณ์ดังกล่าวตามสำนวนคดี โดยมีได้มีการไต่สวนแต่อย่างใด เห็นสมควรแก้ไขกฎหมายมาตรา 110 ให้มีความเป็นธรรมและเป็นไปตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐได้รับรองให้ตามรัฐธรรมนูญ โดยในการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวของศาลตามมาตรา 110 ต้องกำหนดให้ศาลทำการไต่สวนคำร้องขอประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้นำชุมชน ในทุกคดีและรวมถึงในคดีอย่างอื่นที่ไม่ใช่คดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป โดยไม่คำนึงถึงจำนวนเงินประกันเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลยังไม่ได้ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดสามารถได้รับอิสรภาพและสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และเมื่อเขาได้รับความเป็นธรรมและไม่ใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง จึงถือว่ากระบวนการยุติธรรมมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมอย่างแท้จริง

2. ปัญหาเกี่ยวกับการสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว

เมื่อมีการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ศาลจะต้องวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว โดยพิจารณาจากพฤติการณ์ตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถึง 1) ความหนักเบาแห่งข้อหา 2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด 3) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร 4) ชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด 5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่ 6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยตัวชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่ 7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้ แต่ทั้งหมดนี้เมื่อศาลวินิจฉัย

แล้ว จะมีดุลพินิจไปในทางไม่ให้ปล่อยชั่วคราวไม่ได้ หากศาลจะใช้ดุลพินิจและมีคำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว จะต้องมีความเหตุอันควรอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา 108/1 ได้แก่ 1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี 2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน 3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น 4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ 5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล และเมื่อพิจารณาถึงเหตุดังกล่าวแล้วศาลมีคำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว ศาลจะต้องแสดงเหตุผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว

อย่างไรก็ตาม การปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ถือเป็นหลักการและเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญกำหนดเพื่อรับรองสิทธินี้ให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ที่จะต้องได้รับการพิจารณาให้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก โดยศาลเพียงแต่ใช้พฤติการณ์ตามมาตรา 108 ประกอบการพิจารณาเท่านั้น หากศาลจะพิจารณาไปในทางไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว จะต้องได้รับความหรือมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่ง ตามมาตรา 108/1 (1) - (5) จึงจะมีคำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้ ดังนี้ บทบัญญัติมาตรา 108/1 ถือเป็นข้อยกเว้นของหลักการปล่อยตัวชั่วคราว เนื่องจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 26 ที่บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยว่า "การใช้อำนาจขององค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้" มาตรา 29 บัญญัติว่า "การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ ..." และมาตรา 39 กำหนดว่า ในคดีอาญาตั้งสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การที่ศาลในฐานะของรัฐ จะใช้ดุลพินิจสั่งเกี่ยวกับคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นหลักการ โดยจะมีการใช้ดุลพินิจไปในทางจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มิได้ ซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยยังเป็นบุคคลที่กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิด ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าได้กระทำความผิด ศาลจะสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีคำสั่งให้ขังไว้ก่อน เท่ากับเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

เมื่อบทบัญญัติมาตรา 108/1 เป็นข้อยกเว้นของหลักการที่ว่านี้ ดังนั้นการใช้ดุลพินิจไม่ให้ปล่อยตัวช่วนานั้นจะถือเป็นหลักการไม่ได้ จะต้องพิจารณาให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก ไม่ให้ปล่อยตัวช่วนเป็นข้อยกเว้น ในทางปฏิบัติศาลไม่ได้คำนึงถึงหลักการนี้เป็นสำคัญแต่ไป

พิจารณาวงเงินประกันและหลักประกันเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว หากไม่มีวงเงินประกันหรือไม่มีหลักประกันด้วยแล้ว ศาลมักจะพิจารณาไปในทางไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว กรณีนี้เห็นได้ว่า ศาลใช้ข้อยกเว้นในการไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว ขึ้นมาเป็นหลักในการพิจารณาอันดับแรก ถือเป็นกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยผลหลักการ และถือเป็นการใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางตีความไปในทางที่ขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ อีกทั้ง มาตรา 108/1 วรรคสอง ที่กำหนดให้ศาลต้องแสดงผลให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ นั้น จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 108/1 วรรคสอง ยังมีความไม่ชัดเจนของกฎหมายในเหตุผลแห่งคำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว เพราะถือเป็นการที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจอย่างไม่มีขอบเขตในการให้เหตุผล เช่น หากศาลให้เป็นผลของคำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวตามมาตรา 108/1 (1) ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี

ในทางปฏิบัติศาลมิได้มีการไต่สวนผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงเหตุตามมาตรา 108/1 (1) - (5) เพียงแต่ศาลยกเหตุนี้ก็ถือว่าไม่ให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้เป็นอิสระระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุดได้ โดยมักพิจารณาจากสำนวนคดีและเหตุผลของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่คัดค้านการประกันตัวและมีคำสั่งตามที่ได้พิจารณาจากสำนวนเท่านั้น ถือได้ว่าเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งแต่ละคดีก็จะมีการใช้ดุลพินิจสั่งเกี่ยวกับคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ที่มีมาตรฐานไม่เหมือนกัน ส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวแตกต่างกันไป อาจขึ้นอยู่กับกระแสทางสังคมประกอบด้วย เช่นคดีที่เป็นที่สนใจของสังคม แม้อัตราโทษจะไม่รุนแรงนัก แต่ศาลก็มักใช้ดุลพินิจไปในทางไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลักก่อน แล้วจึงจะพิจารณาถึงวงเงินประกันและหลักประกันเป็นลำดับรอง ส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องถูกคุมขังระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุด โดยไม่มีเหตุอันสมควร ขัดต่อหลักความยุติธรรมและไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่ได้กระทำความผิด แต่ต้องถูกคุมขังเหมือนเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว เนื่องจากไม่มีเงินประกันตัว หรือศาลใช้ดุลพินิจไปในทางที่ไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก การพิจารณาเหตุอื่นเพื่อปล่อยตัวชั่วคราวเป็นเหตุผลรองลงมา อีกทั้งศาลให้ความสำคัญกับกระแสสังคมเป็นลำดับต้น ๆ ในการพิจารณาคำร้องดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความเสียหาย เช่น อิสรภาพ ชื่อเสียง เกียรติยศ และมีผลกระทบต่อบุคคลในความดูแลของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย ได้หากไม่ได้รับการประกันตัว หากบุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดก็เท่ากับเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมาย ซึ่งแม้เหยียวยาวอย่างไรก็ไม่สามารถที่จะเหยียวยาวได้อย่างแท้จริง ซึ่งการใช้ดุลพินิจของศาลในการไม่ให้ประกันตัวนั้นไม่เป็นไปตามหลักความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นหลักนิติธรรมในเรื่องระบบการพิจารณาคดีที่ว่ากระบวนการใช้อำนาจรัฐทุก

รูปแบบต้องมีการคุ้มครองให้กระบวนวิธีพิจารณาทางอาญา ทำด้วยความเป็นธรรม ไม่มีอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ พอสสมเหตุสมผลด้วย

การสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศสหรัฐอเมริกา ในคดีความผิดอาชญากรรมร้ายแรง หรือคดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต หรือคดียาเสพติดที่มีโทษจำคุกเกิน 10 ปีขึ้นไป หรือคดีที่มีการกระทำความผิดมากกว่าสองฐานขึ้นไป เมื่อได้รับคำร้องขอจากพนักงานอัยการ ศาลต้องทำการไต่สวน นอกจากนี้ ศาลอาจทำการไต่สวนเองหรือตามคำร้องขอของพนักงานอัยการ หากเป็นกรณีที่มีความเป็นไปได้สูงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี หรือจะไปขัดขวางการดำเนินคดีของศาล โดยการไต่สวนจะกระทำขึ้นทันทีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นปรากฏตัวต่อหน้าศาลเป็นครั้งแรก แต่การที่ศาลไม่ได้ทำการไต่สวนในวันดังกล่าวมิได้เป็นเหตุให้ศาลต้องปล่อยชั่วคราวจำเลยเสมอไป ทั้งนี้ หลังจากที่ไต่สวนแล้ว หากไม่มีเงื่อนไขข้อใดที่จะช่วยให้มั่นใจได้ว่า บุคคลนั้นจะมาศาลตามกำหนดนัด หรือจะกระทบต่อสวัสดิภาพของบุคคลหรือชุมชนแล้ว ศาลจะมีคำสั่งให้คุมขังบุคคลนั้น

การสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศอังกฤษ ในชั้นพนักงานสอบสวน สามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในที่สถานีตำรวจโดยไม่นำไปที่ศาลแขวง ได้เฉพาะในกรณีที่ไม่นับว่าเป็นชื่อหรือที่อยู่ของผู้ต้องหาที่ถูกต้องหรือ น่าจะเป็นเท็จ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องหาจะไม่มาตามนัด หรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือขัดขวางการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และการควบคุมผู้ต้องหาต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้พิพากษาโดยไม่ชักช้า

นอกจากนี้การสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศอังกฤษ มีหลักว่า ศาลอาจไม่อนุญาตให้ประกันตัวในกรณีที่ผู้ต้องหาเคยหลบหนีไม่มาตามนัดครั้งก่อน ๆ หรือเป็นกรณีที่สมควรจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ต้องหาเอง ทั้งนี้ในการพิจารณาว่ามีเหตุผลเป็นที่เชื่อได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาจะไม่มารายงานตัวตามนัดหรือจะไปกระทำความผิดอาญาหรือจะดำเนินการในทางที่ขัดขวางกระบวนการยุติธรรมหรือไม่นั้น ให้พิจารณาจากลักษณะและความร้ายแรงของความผิด พฤติกรรมของผู้ต้องหาเอง การต้องโทษในครั้งก่อน สังคมแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่ผู้ต้องหาอาศัยอยู่ บันทึกประวัติเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวในครั้งก่อน ๆ และน้ำหนักของพยานหลักฐานที่ยืนยันข้อกล่าวหาที่มีต่อผู้ต้องหา เมื่อผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้ว จะต้องไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจตามเวลาที่กำหนด และอาจถูกกำหนดให้ต้องอาศัยเฉพาะในสถานที่ที่กำหนด เช่นที่พักสำหรับผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือห้ามเข้าไปในสถานที่บางแห่งหรือห้ามติดต่อกับบุคคลที่ระบุไว้ในเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวด้วย

การไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย เห็นได้ว่าศาลมักใช้ดุลพินิจพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ไปในทางไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก โดยจะพิจารณาถึงประกันและหลักประกันเป็นเงื่อนไข ประกอบกับเหตุผลตามมาตรา 108/1 วรรคหนึ่งเป็นอันดับแรก และแสดงเหตุผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบตามเหตุของ มาตรา 108/1 วรรคหนึ่งให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบโดยมิได้มีการไต่สวนถึงเหตุแห่งการไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวจากผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน มาประกอบการพิจารณา เมื่อกฎหมายมาตรา 108/1 มิได้บัญญัติกำหนดให้ศาลต้องไต่สวนคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ศาลจึงมักจะพิจารณาจากสำนวนคดีและมีคำสั่งฯ เห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายมาตรา 108/1 โดยกำหนดให้ศาลต้องเรียกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแห่งคดีเข้ามาไต่สวนในคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย จะส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริง โดยดำเนินการไต่สวนคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวทุกประเภทคดี และกำหนดให้ผู้ร้องขอฯ ยื่นบัญชีพยานในชั้นไต่สวนมาในคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวมาในคราวเดียวกัน เพื่อศาลจะได้ทำการไต่สวนด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมต่อไป

3. ปัญหาเกี่ยวกับการขังจำเลยระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด

ในการดำเนินคดีอาญาจนศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด แต่เนื่องจากคดียังไม่ถึงที่สุดด้วยเหตุที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยังไม่ได้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์ ฎีกา ภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ คดีจะถึงที่สุดได้หากฎุกรณีไม่ใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกา ภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคแรก บัญญัติว่า "ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลอาจสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้"

ดังนั้น เมื่อคดียังไม่ถึงที่สุด ในทางปฏิบัติศาลจะไม่สั่งให้ปล่อยตัวจำเลยไป ซึ่งในระยะเวลาหนึ่งเดือนที่คู่ความฝ่ายโจทก์อาจใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้นี้ จำเลยจะถูกขังอยู่ในเรือนจำ จากบทบัญญัติมาตรา 185 วรรคหนึ่ง ที่ให้อำนาจศาลสั่งขังจำเลยได้ในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด ทั้งที่ในทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด หรือได้ความว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือคดีขาดอายุความแล้ว หรือมีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษ เห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่เป็นธรรมแก่จำเลยที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งตามมาตรา 185 วรรคหนึ่งแล้ว แต่คิดที่กระบวนการทางกฎหมายที่ กฎหมายบัญญัติให้สามารถลิดรอนสิทธิของ

ผู้ต้องขังที่เป็นจำเลยต่อไปชั่วระยะเวลาที่โจทก์สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้ เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ไม่คำนึงถึงความยุติธรรม ขัดต่อหลักการสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการที่รัฐจะเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐเพื่อรอให้ฝ่ายโจทก์ใช้สิทธิโดยชอบธรรมตามที่กฎหมายกำหนดให้ ถือว่าไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง ทั้งที่ได้พิสูจน์ในกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลมาแล้วว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือคดีขาดอายุความแล้ว ก็ตาม ส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ต้องตกอยู่ภายใต้กระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดในกรณีที่จับตัวผู้กระทำผิดตัว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นชื่อเสียง เกียรติยศ สถานะทางสังคม อาชีพ หน้าที่การงาน และอิสรภาพที่พึงมีของแต่ละบุคคล ซึ่งการจับจำเลยผิดตัว และจำเลยไม่สามารถหาประกันและหลักประกันมาเพื่อให้ศาลพอใจได้ จำเลยก็จะต้องถูกขังในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดต่อไป ด้วยเหตุที่ไม่มีเงินมาประกันตัวในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ภายหลังหากปรากฏต่อมาว่า เป็นการจับจำเลยผิดตัว แต่จำเลยก็ถูกขังไปแล้วในระหว่างพิจารณาทั้งในระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุด ก็เป็นการยากที่จะเยียวยาให้เหมือนดังเดิมได้ แม้รัฐจะกำหนดจำนวนเงิน หรือวิธีการเยียวยาอย่างไร ก็ไม่สมกับที่จำเลยได้รับการปฏิบัติที่เป็นการลิดรอนสิทธิของจำเลยและส่งผลกระทบต่อตัวจำเลยเองและบุคคลในความดูแลของจำเลยได้ เช่น จำเลยจะต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา ซึ่งถ้าหากท่านทั้งสองไม่สามารถดูแลตนเองได้ ครอบครัวและบุตรที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบ หน้าที่การงานที่จำเลยไม่สามารถกลับไปทำได้อีก รวมถึงสังคมก็จะประมาณว่าเคยต้องถูกขังในเรือนจำ หรือเรียกว่า คุณก็ไม่มีใครอยากเข้ารับทำงานต่อไปด้วยไม่แน่ใจว่าจำเลยจะเป็นคนอย่างไรต่อไป

เห็นได้ชัดเจนว่าบทบัญญัติดังกล่าวที่ให้ศาลมีอำนาจสั่งขังจำเลยได้ เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ขัดต่อหลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่เป็นหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม และเป็นการให้ศาลใช้ดุลพินิจไปในทางดีความให้ขังจำเลย โดยไม่ได้พิเคราะห์ถึงหลักการไม่ให้ขังบุคคลเกินความจำเป็นเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยความเรียบร้อย ไม่สมเหตุผลในการประกันการมีตัวจำเลยในการดำเนินคดีของศาล ซึ่งการไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นข้อยกเว้น แต่ศาลนำมาใช้เป็นหลักในการปล่อยตัวชั่วคราวโดยพิจารณาจากวงเงินประกันหรือหลักประกัน จนพอใจแก่ศาลจึงจะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลและผู้มีอำนาจสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย และไม่อยู่บนหลักแห่งความยุติธรรม

ปัญหาการขังตัวจำเลยไว้ในเรือนจำจนกว่าคดีจะถึงที่สุด เห็นสมควรแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และบทบัญญัติมาตรา 185 วรรคแรก จากเดิมที่บัญญัติว่า "ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อย

ชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้" โดยแก้ไขเป็น "ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรถูกต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป โดยให้จำเลยสาบานตนว่าจะมาตามนัดของศาลต่อไป" เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่จำเลยที่ได้รับการพิจารณาจากศาลตามมาตรา 185 วรรคแรกนี้ ถือเป็น การสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในกระบวนการและเพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง สมดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติคุ้มครองและสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวเหมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

4. ปัญหาเกี่ยวกับการขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำ

คดีอาญาจะเริ่มจากการที่ผู้เสียหายแจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจโดยกล่าวหาว่ามีผู้กระทำความผิด และการกระทำนั้นเกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ซึ่งการกล่าวหาว่าผู้เสียหายมีเจตนาให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ หมายความว่าผู้เสียหายแจ้งความเพื่อให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีอาญาผู้ถูกกล่าวหาข้างต้นต่อศาล เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจรับแจ้งเหตุแล้วจะดำเนินการสืบสวนและสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน โดยการออกหมายเรียกเพื่อมาทำการสอบสวน ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2550 มาตรา 32 วรรคสาม บัญญัติว่า "ในคดีการจับและการคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้เว้นแต่คำสั่งหรือหมายของศาล หรือเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ" เมื่อมีการออกหมายจับแล้วต้องมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาที่ยังไม่ได้ฟ้องคดี โดยพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหา ตามมาตรา 86 ที่บัญญัติว่า "ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น" หมายความว่า เจ้าพนักงานจะควบคุมผู้ถูกจับภายหลังจากที่มีการจับกุมแล้ว เพื่อให้ผู้ถูกจับคงอยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานต่อไป เช่นการใส่กุญแจมือ ล่ามโซ่ การใช้กำลังยึดตัวไว้ การกักตัวไว้ในรถยนต์ แต่กฎหมายบัญญัติไว้เพียงเพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกจับหลบหนี และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ห้ามมิให้ควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ซึ่งถือเป็นการขังในชั้นสอบสวนก่อนมีการฟ้องคดีอาญา หากมีความจำเป็นที่จะควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้เกินควร ดังนั้นหากมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจกล่าวถึงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้ ภายใต้อำนาจ

ศาล ส่วนการขังระหว่างการพิจารณาของศาล หลังจากที่ศาลรับฟ้องแล้ว จำเลยจะต้องมีตัวอยู่ในศาลตลอดการพิจารณาจนกว่าจะมีการพิพากษาคดี แต่จะสั่งปล่อยชั่วคราวนั้นได้

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการขังในระหว่างสอบสวนหรือขังในระหว่างการพิจารณา เมื่อศาลได้ออกหมายขังผู้ต้องหาหรือจำเลยคนใดแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องถูกนำส่งตัวไปขังยังเรือนจำซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้น เพราะหมายขังเป็นหมายอาญาที่ศาลมีอำนาจออกได้เฉพาะที่มีเขตอำนาจเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 58 ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็จะกลายเป็น "ผู้ต้องขัง" ซึ่งต้องอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่เรือนจำ และตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2497 หากว่ามีเหตุจำเป็นในระหว่างสอบสวนหรือระหว่างที่มีการพิจารณาคดีของศาล ตามมาตรา 89/1 เช่น เรือนจำคับแคบมีนักโทษจำนวนมากอยู่อย่างแออัด มีความปลอดภัยไม่เพียงพอ เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายขังร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอ หรือตามที่ศาลเห็นสมควรนอกจากเรือนจำก็ได้ โดยให้อยู่ในความควบคุมของผู้ร้องขอ หรือเจ้าพนักงานตามที่ศาลกำหนด ในการนี้ ศาลจะกำหนดระยะเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ แต่หากผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หรือหญิงมีครรภ์ หรือคลอดบุตรแล้วไม่ถึงสามเดือน หรือเจ็บป่วยจนอาจถึงอันตรายแก่ชีวิตถ้าถูกขัง ศาลเห็นควรให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่ยินยอม โดยอาจกำหนดเงื่อนไขที่ป้องกันการหลบหนีหรือก่อเหตุอันตรายได้ ตามมาตรา 71 วรรคท้าย

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับการประกันตัว จึงมีปัญหว่าสถานที่ขังผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยังไม่ได้มีการตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด ไม่สมควรที่จะนำตัวไปขังร่วมกับนักโทษเด็ดขาดที่ถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิดและจำคุกในเรือนจำ จะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/1 เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิในการร้องขอเพียงเฉพาะบุคคลที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่กฎหมายสันนิษฐานว่ายังไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา ในการร้องขอให้ขังตนไว้ในสถานที่อื่นที่มีใช้เรือนจำ ในทางปฏิบัติเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือตกเป็นจำเลยในระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุดโดยไม่ได้รับการประกันตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ต้องถูกส่งตัวไปขังไว้ในเรือนจำ เห็นได้ว่า เขายังเป็นบุคคลที่กฎหมายสันนิษฐานว่ายังไม่มีความผิด ดังนั้นไม่ควรที่จะขังบุคคลเหล่านี้ร่วมกับนักโทษเด็ดขาด และปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้เหมือนเป็นนักโทษ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการขังในระหว่างสอบสวนหรือขังในระหว่างการพิจารณา เมื่อศาลได้ออกหมายขังผู้ต้องหาหรือจำเลยคนใดแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องถูกนำส่งตัวไปขังยังเรือนจำ จะมีเพียงบทบัญญัติ มาตรา 89/1 และมาตรา 71 วรรคท้ายเท่านั้น ที่จะสามารถ

ขังผู้ต้องหาหรือจำเลยในสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำได้ แต่ก็มีข้อจำกัดด้วยเหตุ ตามมาตรา 89/1 และเป็นกรณีเป็นผู้ต้องหาเป็นบุคคลตามมาตรา 71 วรรคท้ายเท่านั้น

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ไม่ได้กำหนดถึงสถานที่ในการควบคุมตัวหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในระหว่างที่มีการดำเนินคดีหรือในระหว่างที่คดีอาญายังไม่ถึงที่สุดนั้น ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ที่ไม่สามารถนำผู้ต้องหาหรือจำเลยไปขังไว้ยังสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำได้ ถือเป็นกรณีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และขัดต่อหลักความยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง ไม่มีการบัญญัติกฎหมายให้แยกขังระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยที่คดียังไม่ถึงที่สุด กับนักโทษเด็ดขาดแล้ว จึงไม่เป็นธรรมที่จะปฏิบัติกับบุคคลเหล่านั้นเช่นเดียวกับนักโทษเด็ดขาด หากภายหลังศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิด หรือพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดีผู้ต้องหาที่ถูกขัง ก็เท่ากับเป็นการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐโดยไม่เป็นธรรม และถือเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวอย่างไม่เป็นโดยชอบด้วยกฎหมาย

ดังนั้น เพื่อเป็นการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้เหมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดให้กฎหมายบัญญัติถึงสถานที่ในการควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นที่มีใช้เรือนจำ เพื่อเป็นการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ทั้งผู้ต้องหาหรือจำเลย และเพื่อเป็นการรับรองถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่รัฐรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เรื่อยมา

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีการบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ตามมาตรา 39 วรรคสอง ที่ได้กำหนดไว้ว่า "...ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้" โดยการบัญญัติรับรองดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชน อันจะนำไปสู่การปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้มีหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ต้องยึดหลักการพิจารณาคดีรวดเร็วและเป็นธรรมให้มากที่สุด อีกทั้งยังต้องมีการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการที่จะได้รับอิสรภาพหากมีสถานะเพียงแค่ว่าผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลย ที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาว่าบุคคลเหล่านี้ได้กระทำความผิดจริง

อย่างไรก็ดี หากกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และศาล กระทำการภายใต้กฎหมายที่ให้อำนาจไม่ใช่ดุลพินิจบิดเบือน ก็จะอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ในทางหนึ่งด้วย แม้กระนั้น ก็ยังมีการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการพิจารณาคดีที่ย่อมกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยตรง การวินิจฉัยจึงมีลักษณะของการตีความไปตามความผิดของแต่ละบุคคลที่มีอำนาจภายใต้ข้อเท็จจริงแต่ละคดี อีกทั้งบทบัญญัติยังสร้างความไม่เป็นธรรม ไม่เสมอภาคทางกฎหมายให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะไม่เท่าเทียมกัน

แม้ว่ากฎหมายของไทยจะได้มีการพัฒนาไปในทางที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยมากขึ้น แต่ก็ยังมีความไม่ชัดเจนอยู่หลายประการ ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นในชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณาคดีอาญาของศาล ซึ่งถือเป็นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จึงอาจมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในประเด็นการพิจารณาถึงประกันและหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ที่เมื่อมีการยื่นคำร้องขอต่อศาลแล้ว ศาลจะใช้ดุลพินิจในการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นไปตามวงเงินที่กฎหมายกำหนด หากมีการให้ประกันตัวโดยถือตัวเงินเป็น

เกณฑ์ในการประกันตัวหรือกำหนดวงเงินประกันตายตัวอย่างเคร่งครัดเกินไป โดยไม่คำนึงถึงโอกาสในการหาหลักประกันของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นคนยากจน เท่ากับเป็นการใช้กฎหมายอย่างไม่เป็นธรรมขัดต่อหลักความเสมอภาค และการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน

การมีคำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว เป็นการที่ศาลใช้ดุลพินิจไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยถือเป็นหลักการนั้น ไม่ถูกต้อง จะต้องพิจารณาให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก ไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นข้อยกเว้น ในทางปฏิบัติศาลไม่ได้คำนึงถึงหลักการนี้เป็นสำคัญแต่ไปพิจารณาวงเงินประกัน และหลักประกันเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว หากไม่มีวงเงินประกัน หรือไม่หลักประกันด้วยแล้ว ศาลมักจะพิจารณาไปในทางไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว และตามมาตรา 108/1 วรรคสอง ยังมีความไม่ชัดเจนของกฎหมายในเหตุผลแห่งคำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว เพราะถือเป็นกรณีที่ให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจอย่างไม่มีขอบเขตในการให้เหตุผล ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความเสียหาย เช่น อิศรภาพ ชื่อเสียง เกียรติยศ และมีผลกระทบต่อบุคคลในความดูแลของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย ได้หากไม่ได้รับการประกันตัว

เมื่อจำเลยในคดีอาญาไม่ได้รับการประกันตัว จะต้องถูกควบคุมตัวหรือถูกขังในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด ซึ่งในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคหนึ่ง ถือเป็นการบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลสั่งขังจำเลยไว้ในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดโดยไม่เป็นธรรม ถือเป็นกีดรอนสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ทั้งที่ได้พิสูจน์ในกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลมาแล้วว่า จำเลยมิได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือคดีขาดอายุความแล้ว ก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวบัญญัติโดยไม่คำนึงถึงหลักความยุติธรรม อีกทั้งยังขัดต่อหลักนิติรัฐ นิติธรรมอย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ต้องตกอยู่ภายใต้กระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดในกรณีที่จับตัวผู้กระทำความผิดอาญาผิดตัว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกี่ยวกับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่ได้รับการประกันตัว ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการขังในสถานที่อื่นนอกเรือนจำ กล่าวคือ สถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ในกรณีมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาที่ยังไม่ได้มีการฟ้องคดี หรือกรณีที่มีการควบคุมตัวจำเลยในคดีอาญาในระหว่างการพิจารณาคดีซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/1 บัญญัติว่า กำหนดให้มีอำนาจสั่งขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่น เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิในการร้องขอเพียงเฉพาะบุคคล แต่ไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่กฎหมายสันนิษฐานว่ายังไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา ในการร้องขอให้ขังตนไว้ในสถานที่อื่นที่มีเรือนจำ ในทางปฏิบัติเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือตกเป็นจำเลยในระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุดโดยไม่ได้รับการประกัน

ตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ต้องถูกส่งตัวไปขังไว้ในเรือนจำ เห็นได้ว่า เขายังเป็นบุคคลที่กฎหมายสันนิษฐานว่ายังไม่มีความผิด ดังนั้นไม่ควรที่จะขังบุคคลเหล่านี้ร่วมกับนักโทษเด็ดขาด และปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้เหมือนเป็นนักโทษทั้งที่ยังไม่ได้มีการพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ที่ได้ทำการศึกษาถึงความจำเป็นมาของปัญหา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา

2.1 ปัญหาเกี่ยวกับการประกันและหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว

เห็นควรแก้ไขกฎหมายมาตรา 110 ให้มีความเป็นธรรมและเป็นไปตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐได้รับรองให้ตามรัฐธรรมนูญ โดยในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวของศาล ตามมาตรา 110 วรรคสอง ต้องกำหนดให้ศาลทำการไต่สวนคำร้องขอประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้นำชุมชน ในคดีอย่างอื่นที่ไม่ใช่คดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป โดยไม่คำนึงถึงจำนวนเงินประกันตัวเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่ศาลยังไม่ได้ตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดสามารถได้รับอิสรภาพและสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และเมื่อเขาได้รับความเป็นธรรมและไม่ใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง จึงถือว่ากระบวนการยุติธรรมมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมอย่างแท้จริง

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราว

กฎหมายมาตรา 108/1 มิได้บัญญัติกำหนดให้ศาลต้องไต่สวนคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีประกันหรือหลักประกันมาเพื่อเป็นการสัญญาว่าจะไม่หลบหนีจะมาศาลตามกำหนดนัด ศาลจึงมักจะพิจารณาจากสำนวนคดีและมีคำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราว ดังนั้น เห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายมาตรา 108/1 โดยกำหนดให้ศาลต้องเรียกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแห่งคดีเข้ามาไต่สวนในคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย จะส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริงและไม่ขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดโดยดำเนินการไต่สวนคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวทุกประเภทคดี และกำหนดให้ผู้ร้องขอฯ ยื่นบัญชีพยานในชั้นไต่สวนมาในคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวมาในคราวเดียวกัน เพื่อศาลจะได้ทำการไต่สวนด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลพล พลวัน.(2527).พัฒนาการสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: วิทยุชน
- ข้อบังคับของประธานสภาผู้ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548.
- คณิต ณ นคร.(2537).กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.(พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน
- คณิง ภาไชย.(2530)."วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ." วารสารอัยการ ปีที่ 10.ฉบับที่ 110. กุมภาพันธ์ 2530. หน้า 12.
- ครองขวัญ ยุทธชัย.(2549)."การปล่อยชั่วคราว โดยใช้หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน." (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- จรัญ โฆษณานันท์.(2543).นิติปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จรัญ โฆษณานันท์.(2539).นิติปรัชญา. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช.(2548) คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยหมายเรียกหมายอาญา กลยุทธ์ศึกษาและคู่มือปฏิบัติงานในการออกหมายเรียก จับ คั่น (ควบคุม) ชัง จำคุก ปล่อย (ปล่อยชั่วคราว). กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร
- จิรนิติ หะวานนท์.(2545).สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ.(พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิทยุชน
- ชวลิต โสภณวัต.(2524)."กฎหมายลักษณะพยานของไทย เป็นระบบกล่าวหาจริงหรือ" คุณภาพ 28 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2524): 36-47.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์.(2538).กฎหมายปกครอง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิทยุชน
- ณรงค์ ใจหาญและคณะ.(2540).รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา." เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักนายกรัฐมนตรี
- บรรเจิด สิงคะเนติ.(2543).หลักการพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิทยุชน
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.
- ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล.(2540).เหลี่ยมหลังกฎหมายและความยุติธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ นิติธรรม
- ปรีดี เกษมทรัพย์.(2545).นิติปรัชญา.(พิมพ์ครั้งที่ 6).กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- พนัน ทศนียานนท์. "ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ," *วารสารอัยการ 3* (มีนาคม 2523): 38-39.
- พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544. โภคิน พลกุล. "รัฐธรรมนูญไทยกับหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย," *วารสารนิติศาสตร์ 14* (มีนาคม 2527): 97.
- ยุทธศักดิ์ เดชยนต์.(2521)."การใช้วิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ในงานด้านกฎหมาย." *วารสารนิติศาสตร์*. ปีที่ 10, ฉบับที่ 3
- ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548.
- ลิขิต ชีรเวคิน.(2541). *การเมืองการปกครองของไทย* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์.(2539)."หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม" *อุทธรณ์คดี*. ม.ค. - ก.พ. 2555. หน้า 54. อย่างไร." บทบัณฑิต เล่มที่ 52.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์.(2538).*สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, _____.(2540).*หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน
- วิญญู เครื่องงาม.(2520). "ปรัชญากฎหมายบ้านเมือง" *บทบัณฑิต* 34, 3 (มกราคม 2520). หน้า 441-442.
- สมชาย กษิติประดิษฐ์.(2542).*สิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่.(2552).*การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย อุทธรณ์คำสั่งการประกันตัว*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: บัณฑิตอักษร
- สุรินทร์ มากชูชิต.(2555). "ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา." (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ
- หยุด แสงอุทัย.(2538).*ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อภิรดี โพธิ์พร้อมและคณะ.(2550). "โครงการวิจัยเรื่อง ปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ" กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์.(2553).*สิทธิมนุษยชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4.) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	พันตำรวจโทนคริส สายมณี
วัน เดือน ปีเกิด	25 มกราคม 2512
สถานที่เกิด	อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา ปี พ.ศ. 2537
สถานที่ทำงาน	สถานีตำรวจภูธรเหมืองจี้ จังหวัดลำพูน
ตำแหน่ง	รองผู้กำกับการ(สอบสวน)

